

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MARIJA HOHNJEC

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

TEHNIČNE REZERVACIJE ZAVAROVALNIC

Ljubljana, februar 2003

MARIJA HOHNJEC

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. OBVLADOVANJE TVEGANJ	7
1.1. Osnovni zavarovalni pojmi	7
1.2. Izravnavanje nevarnosti v prostoru in času	8
1.3. Obvladovanje tveganj in državni nadzor v zavarovalni dejavnosti	9
1.3.1. Vloga zavarovalništva v finančnem sistemu	9
1.3.2. Državni nadzor zavarovalne družbe	10
1.3.3. Kontrola in nadzor (notranji in zunanji) zavarovalnic	11
1.3.4. Aktuarska kontrola zavarovalne družbe	11
1.3.4.1. Aktuarstvo v Sloveniji	12
1.3.4.2. Poročilo pooblaščenega aktuarja	12
2. TRG ZAVAROVANJ V SLOVENIJI	13
2.1. Vloga zavarovalnic na slovenskem finančnem trgu	13
2.2. Razvoj zavarovalništva v Sloveniji v obdobju 1999 - 2001	14
2.2.1. Struktura slovenskega zavarovalnega trga glede na vrste in osnovne oblike zavarovanj	15
2.2.2. Struktura slovenskega zavarovalnega trga glede na tržne deleže zavarovalnic	16
2.2.3. Izidi poslovanja slovenskih zavarovalnic in pozavarovalnic	17
2.3. Slovensko zavarovalništvo v evropskem in svetovnem merilu	18
2.3.1. Delež premije zbrane v življenjskih in neživljenjskih zavarovanjih	18
2.3.2. Drugi dejavniki primerjave slovenskega zavarovalniškega trga z evropskimi državami in v svetovnem merilu	18
3. ZAVAROVALNO - TEHNIČNE REZERVACIJE	19
3.1. Rezervacije za prenosne premije	21
3.1.1. Opredelitev rezervacij za prenosne premije	21
3.1.2. Oblikovanje dodatnih rezervacij k prenosnim premijam	22
3.1.3. Rezervacije za nedospela tveganja	23
3.1.4. Rezervacije za prenosne premije kot del vseh zavarovalno-tehničnih rezervacij	24
3.2. Rezervacije za bonuse, popuste in storno	25
3.2.1. Opredelitev	25
3.2.2. Slovenske zavarovalnice oblikujejo rezervacije za bonuse, popuste in storno	26
3.3. Škodne rezervacije	27
3.3.1. Opredelitev	27
3.3.2. Zakonska opredelitev škodnih rezervacij	28
3.3.3. Pomen škodnih rezervacije glede na delež v celotnih rezervacijah	30
3.4. Matematične rezervacije	31
3.4.1. Opredelitev	31
3.4.2. Pomen matematičnih rezervacij	32
3.4.3. Zakonska opredelitev oblikovanja matematičnih rezervacij	32
3.4.4. Naložbe kritnega premoženja, kritnega sklada	34
3.5. Izravnalne rezervacije	36
3.5.1. Pomen izravnalnih rezervacij	36
3.5.2. Slovenski predpisi za izravnalne rezervacije	37
3.5.2.1. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah ZZavar (ZZavar-A)	37
3.5.2.2. Spremembe v oblikovanju izravnalnih rezervacij (ZZavar in ZZavar-A)	38
3.5.3. Izravnalne rezervacije po evropski zakonodaji	40
3.6. Druge zavarovalno-tehnične rezervacije	43
SKLEP	44
LITERATURA	46
VIRI	47

UVOD

Danes vsak posameznik skuša zaščiti sebe, bližnje ter svoje premoženje. Zavarovanje je postalo posebna dejavnost, katere cilj je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnanim gospodarskih nevarnosti. Dejavnost zavarovanja opravljajo posebne institucije (zavarovalnice), ki prevzemajo nevarnosti od zavarovanca in za prevzem prejemajo ustrezno plačilo (premijo). Ob nastanku, v zavarovalni pogodbi določenega zavarovalnega primera, zavarovalnice izplačajo v pogodbi določeno odškodnino. Skozi ustrezno določeno višino zavarovalne premije, zavarovalnice izravnajo svoje nevarnosti v času oz. zagotavljajo izvrševanje obveznosti iz pogodb. Da je višina premije res zadostna, morajo zavarovalnice skrbno oblikovati ustrezne rezervacije.

Vse večji razvoj trga zavarovanj in s tem uvajanje novih zavarovalnih vrst terja poleg učinkovite kontrole znotraj zavarovalnice tudi državni nadzor in glede na velik pomen zavarovalništva v celotnem gospodarstvu (akumulacija ogromne količine sredstev), je državna regulativa na tem področju zelo močna. Država skozi zakonodajo določa okvire poslovanja in obvladovanja tveganj zavarovalnic. Ena izmed kategorij, skozi katero zavarovalnice obvladujejo tveganja, so tudi zavarovalno-tehnične rezervacije. Po Zakonu o zavarovalništvu morajo zavarovalnice oblikovati naslednje rezervacije: prenosne premije, rezervacije za bonuse, popuste in storno, škodne rezervacije, matematične rezervacije, izravnalne rezervacije in druge zavarovalno-tehnične rezervacije.

Namen diplomske naloge je predstaviti posamezno obliko zavarovalno-tehničnih rezervacij, navesti določila, ki jih določa Zakon o zavarovalništvu in njegovi podzakonski akti ter druga določila (npr. Slovenski računovodski standardi). Prikazane so značilnosti posamezne oblike rezervacij, njen pomen glede na celotne zavarovalno-tehnične rezervacije in njihov trend v zadnjih štirih letih. Relativno več poudarka je na matematičnih in izravnalnih rezervacijah, saj so oboje doživele največ sprememb glede na prvi slovenski zavarovalniški zakon.

Diplomsko delo je sestavljeno iz treh delov.

V prvem delu so opredeljeni osnovni zavarovalni pojmi, izravnavanje nevarnosti v prostoru in času ter obvladovanje tveganj (aktuarstvo v Sloveniji) in državni nadzor v zavarovalni dejavnosti (zakonodajni okvir, kontrola in nadzor zavarovalne družbe).

V drugem delu je prikazan trg zavarovanj v Sloveniji in sicer njegova vloga v celotnem slovenskem finančnem sistemu, prikazan je razvoj zavarovalništva v zadnjih treh letih (struktura trga glede na osnovne oblike zavarovanj in tržnih deležev zavarovalnic). Prikazana je primerjava slovenskega in evropskega/svetovnega trga zavarovanj glede na različne kazalce (delež premije zbrane v življenjskih zavarovanjih, velikost zavarovalniškega trga, stopnja pogostosti, vsidranosti).

Tretji del je osrednji del in v njem so opredeljene vse zavarovalno-tehnične rezervacije, za katere zakon nalaga njihovo oblikovanje. Prikazana je primerjava zakonskih določil skozi tri slovenske zavarovalniške zakone – Zakon o zavarovalnicah, Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) in v letu 2002 sprejeti Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zavarovalništvu (ZZavar-A). Slednji je popravil opredelitev izravnalnih rezervacij. Prikazan je delež oziroma pomen posameznih zavarovalno-tehničnih rezervacij glede na celotne rezervacije zavarovalnic. Pri rezervacijah za bonuse, popuste in storno je prikazano kdo na slovenskem zavarovalnem trgu jih oblikuje največ. Posebna pozornost je namenjena matematičnim in izravnalnim rezervacijam. Za slednje je prikazana sprememba v njihovem oblikovanju in ali je sprejeta sprememba (ZZavar-A) v skladu z evropskimi standardi. Matematične rezervacije pa pridobivajo vse večji pomen z naraščanjem pomena življenjskih zavarovanj in vse več pozornosti morajo zavarovalnice namenjati tudi naložbeni politiki premoženja le-teh (kritni sklad). Prikazano je, da slovenske zavarovalnice nalagajo premoženje predvsem varno in manj donosno.

1. OBVLADOVANJE TVEGANJ

1.1. Osnovni zavarovalni pojmi

Zavarovalstvo je celotnost zavarovalnic narodnega gospodarstva, povezanih med seboj z določenimi načeli v poseben narodnogospodarski organizacijski sistem, ki po zavarovalnicah izvaja celotno zavarovanje kot temeljno gospodarsko dejavnost po prvi delitvi narodnogospodarskega dela. Ima svojo gospodarsko (delitev nevarnosti) in družbeno podlago (zakon), notranje pa ga vežejo in oblikujejo splošna in posebna narodnogospodarska in zavarovalna načela (Boncelj, 1983, str. 17-18).

Zavarovanje je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarskih nevarnosti. Kot gospodarska dejavnost je podrejena gospodarskim zakonitostim, katerih meje postavlja zakon o velikih številih (Boncelj, 1983, str. 13). Pri združevanju številnih rizikov v nevarnostno skupino se pokaže, da slučajnost, značilna za posamezne rizike, vedno bolj izginja in se končno podredi določeni zakonitosti. Zakon velikega števila se kaže v tem, da v dovolj veliki nevarnostni skupini, vsako leto približno enako število zavarovanj prizadene škoda (Flis, 1995, str. 154).

Gospodarsko si stojita v zavarovalnem razmerju nasproti dva subjekta in sicer zavarovalnica in nevarnostni subjekt, med njima je gospodarska zveza. Za nevarnostni subjekt je najpomembnejša gospodarska varnost, ki jo dobi s prenosom posledic nastopa določenega dogodka na zavarovalnico in odškodnina, ki jo bo prejel, v primeru nastanka zavarovanega dogodka (Boncelj, 1983, str. 21). Za zavarovalnico je najpomembnejša gospodarska korist premija in zavarovalnica sedaj nosi tveganje nevarnosti, če premija, ki jo je dobila za prevzem tveganja, ne bo zadoščala za kritje škod, ki jih bo morala nadomestiti (Bijelić, 1998, str. 4).

Pri vsakem zavarovanju morajo biti določeni naslednji elementi (Bijelić, 1998, str. 5):

- predmet oz. objekt zavarovanja – predmet, živo bitje ali kaj drugega, kar je moč poškodovati, uničiti, ukrasti itd.,
- tveganje, ki lahko deluje na predmete zavarovanja oz. za katero je predmet zavarovan,
- čas trajanja zavarovanja – prispevek zavarovanca je odvisen od le-tega,
- oblika škodnega kritja oziroma način določanja odškodnine za primer uresničitve zavarovanega tveganja na zavarovanem predmetu (npr. ali v škodi sodeluje zavarovanec).

Zavarovanja lahko delimo glede na različne kriterije in glede na predmet zavarovanja ločimo: premoženjska in osebna zavarovanja. Premoženjsko zavarovanje lahko sklene vsak, ki ima interes, da ne utрпи materialne izgube na stvari oz. premoženjski pravici, pri osebnem zavarovanju je predmet zavarovanja človeško življenje, njegovo telo in zdravje.

Zavarovanje je torej gospodarska storitvena dejavnost, ki z izravnavanjem nevarnosti številnih subjektov, zagotavlja gospodarsko varnost pred ekonomsko škodljivimi posledicami nevarnostnih dogodkov. Zavarovalnice lahko dejavnost opravljajo na pridobitni ali

nepridobitni podlagi, vendar za opravljeno storitev prejemajo ustrezno plačilo, ki ga imenujemo zavarovalna premija.

Premija, ki jo plača sklenitelj zavarovanja ali druga oseba, ki ima interes za gospodarsko zaščito pred tveganji, je kosmata, bruto, tudi cenikova premija, saj je določena na podlagi cenika (Flis, 1995, str. 145).

Zavarovalna premija se deli na funkcionalno premijo in režijski dodatek; slednji vsebuje sredstva za izvajanje zavarovanja. Funkcionalna premija, ki se uporablja za povračilo škod, je sestavljena iz tehnične premije in prispevka za preventivo (Ivanjko, 1999, str. 41). Stroški poslovanja se danes gibljejo do 35% kosmate premije, nekatere nemške in francoske zavarovalnice izkazujejo stroške v višini od 20 – 35% kosmate premije ali celo manj (Bijelić, 1998, str. 17). Delež režijskega dodatka v kosmati premiji sicer varira v odvisnosti od vrste zavarovanja (stroškov pridobivanja zavarovanj), vendar vse večja konkurenca zavarovalnice sili k zmanjšanju premijskih stopenj in posledično tudi k zmanjšanju režijskega dodatka v kosmati premiji. Tehnična premija je del čiste premije, ki jo običajno izračuna aktuar, namenjena je kritju škod in oblikovanju zavarovalno-tehničnih rezervacij. Tehnična premija je odvisna od pogostosti in intenzivnosti škod.

Poglavitna dajatev zavarovalnice nekaterim zavarovancem je odškodnina, ki pomeni potrditev gospodarske varnosti, ki jo le-ta nudi. Odškodnina je bodisi denarna vsota, ki jo zavarovalnica plača ali količina dobrin in naravnih storitev z vrednostjo, ki jo zavarovalnica da za nadomestitev škode in vzpostavitev prizadetega objekta v prejšnje stanje – stanje pred prizadetjem (Boncelj, 1983, str. 20).

1.2. Izravnavanje nevarnosti v prostoru in času

Zavarovanec ob sklenitvi zavarovalne pogodbe transformira variabilne stroške v fiksne (plačilo premije) in tako na zavarovalnico prenese ekonomske posledice nastalega škodnega dogodka. Zavarovalnica proti plačilu premije nosi zavarovalno-tehnični riziko, da pobrana premija ne bo zadoščala za kritje morebitnih škod zavarovancu.

V praksi zavarovalnica prevzema v zavarovanje tudi nevarnosti, ki po obsegu in višini kritja presegajo njene ekonomske zmogljivosti (npr. primeri z verjetnostjo masovnih, katastrofalnih škod). Zavarovalnica tako ne more sama v celoti nositi obveznosti do zavarovanca, zato to obveznost deli s sozavarovanjem in/ali pozavarovanjem (Pucelj, 1990, str.12-13). O sozavarovanju govorimo, ko se tveganje prevzeto v zavarovanje porazdeli med več zavarovateljev. Delitev tveganja se določi v deležu in vsak zavarovatelj potem z enakim deležem sodeluje tako v premiji kot v škodi. Za razliko od sozavarovanja, v pozavarovanju zavarovanec direktno ni vključen (deleži se ne navedejo v zavarovalni pogodbi), saj se pozavarovanje odvija med zavarovateljem in enim/več pozavarovateljem. Pozavarovanje je dejansko zavarovanje prvega zavarovatelja, ki je prevzel v zavarovanje tveganja, katerih velikost presega njegove zmožnosti (Bijelić, 1998, str. 232-234).

Opisane delitve obveznosti imenujemo izravnavanje nevarnosti v prostoru. Hkrati s tovrstnim izravnavanjem se obveznosti prevzete v zavarovanje po ekonomski nujnosti izravnavaajo tudi v času in sicer z oblikovanjem potrebnih varnostnih rezerv (Pucelj, 1990, str.13). Zavarovalnica mora zato premijo, ki jo dobi v zameno za prevzem rizika, določiti v ustrezni višini (krije morebitne škode in lastne stroške). Le s takšno poslovno politiko zavarovatelj ščititi lastno varnost in hkrati tudi varnost svojih zavarovancev.

1.3. Obvladovanje tveganj in državni nadzor v zavarovalni dejavnosti

1.3.1. Vloga zavarovalništva v finančnem sistemu

Zavarovalništvo je pomemben del finančnega sistema države in nepogrešljivi finančni posrednik v narodnem gospodarstvu, saj ima zaradi možnosti pridobivanja likvidnih sredstev relativno velik vpliv na gospodarstvo. Zbrana sredstva, pridobljena na podlagi prodaje zavarovalnih produktov, predstavljajo ogromno akumulacijo finančnih sredstev, ki se uporabljajo za nadaljnje investicije in so pomemben motor gospodarskega razvoja. Dobro delovanje zavarovalništva je torej makroekonomski interes vsake države, ki želi zagotoviti trdnost in zanesljivost delovanja trga zavarovalnih proizvodov in zaupanja zavarovancev v trg. Vse naštetu skuša država doseči skozi obligatorne norme v ustreznih delih zakonodaje.

Zavarovalništvo je torej panoga, ki je relativno močno urejena z državnimi predpisi. Zagovorniki državnega urejanja navajajo predvsem naslednje razloge za poseganje države na področje zavarovalništva (Hartman, 2002, str. 23-28):

- prosojnost trga zavarovalnih storitev (standardizacija storitev do neke mere olajša primerljivost in izbiro med produkti, vendar hkrati tudi omeji izbiro in ovira inovativnost),
- računanje cene (poudarja se pomembnost nadzora tveganja – izogniti se možnosti, da bi se zavarovalnice v konkurenčni borbi nagnile k preoptimistični oceni tveganja in določile prenizke tarife),
- varnost (ali je oblikovana ustrezna velikost kapitala, rezervacij in na ta način zagotoviti, da bo zavarovalnica lahko poravnala vse upravičene zahteve zavarovancev).

Tveganje je moč obvladovati predvsem z zadostnim kapitalom (kapitalsko ustreznostjo), ustreznimi zavarovalno-tehničnimi rezervacijami, kritnim premoženjem (skladom) ter njegovim primernim nalaganjem (Pavliha, 2000, str. 111). Glavne obveznosti zavarovalnice so vsebovane v njenih tehničnih rezervacijah in čeprav so izračunane na podlagi statističnih podatkov in relevantnih aktuarskih metod, to še ne pomeni jamstva, da bodo v celoti zadostovale za pokritje vseh škod in stroškov. Država zato natančno predpisuje tudi druga dodatna sredstva, ki služijo obvladovanju tveganj kot blažilec – kapitalska ustreznost (Škof, 2001a, str. 12).

Država daje zelo velik poudarek zagotavljanju varnosti zavarovalnice in ker je varnost odvisna od zavarovalno-tehničnih rezervacij, ima država razlog za vpliv na način nalaganja sredstev le-teh (kritnega premoženja/sklada). Nepravilno naloženo premoženje rezervacij

lahko povzroči nesposobnost zavarovalnice, da uspešno izravnava nevarnosti in zato država predpiše minimalna naložbena pravila in strukture (načela za nalaganje sredstev, vrste naložb in omejitve glede prisotnosti posameznih vrst naložb). Hkrati država preverja solventnost zavarovalnic, upoštevanje predpisov pri oblikovanju zadostnih zavarovalno-tehničnih rezervacijah, upoštevanje metodologije za izračun potrebne meje solventnosti, itd. Zakon o zavarovalništvu je obvladovanju tveganj namenil posebno poglavje (5. poglavje), ki govori o naslednjih področjih obvladovanja tveganj: kapital in kapitalska ustreznost, zavarovalno-tehnične rezervacije, kritno premoženje in njegovo nalaganje ter drugi ukrepi obvladovanja tveganj.

1.3.2. Državni nadzor zavarovalne družbe

Nadzor so ukrepi, metode in postopki, s katerimi se proučuje in ocenjuje dejavnost zavarovalnice v skladu z zakonskimi predpisi in akti zavarovalnice ter odpravijo pomanjkljivosti in nepravilnosti v zvezi s poslovanjem le-te. Sistem nadzora z narodnogospodarskega stališča je posebna dejavnost državnih organov (Pucelj, 1992, str. 7). Kot cilje državnega nadzora teoretiki navajajo predvsem zmanjšanje in odpravljanje nepravilnosti v zavarovanju, varovanje interesov zavarovalcev, omogočanje delovanja zavarovalnega gospodarstva (Pavliha, 2000, str. 131).

244. člen Zakona o zavarovalništvu določa, da v Sloveniji nadzor nad osebami, ki poleg drugih dejavnosti ali kot edino dejavnost opravljajo zavarovalne posle, dejavnost zavarovalnega zastopanja in posredovanja, opravlja Agencija za zavarovalni nadzor. Agencija za zavarovalni nadzor letno poroča državnemu zboru RS o stanju in razmerah na področju zavarovalništva.

Zavarovalnice so gospodarske organizacije, ki se morajo podrediti določbam Zakona o gospodarskih družbah (ZGD) in drugi zakonodaji, ki se uporablja za poslovanje gospodarskih družb. Hkrati so zavarovalnice tudi posebne gospodarske dejavnosti in tako pomembne, da jih urejajo tudi posebni predpisi, ki veljajo samo za zavarovalništvo. Zavarovalnice morajo svoje poslovanje prilagoditi tudi naslednjim trem zakonom:

- Zakonu o zavarovalništvu (ZZavar) - je temeljni akt za delovanje zavarovalniškega trga (ureja vprašanja v zvezi z ustanavljanjem, poslovanjem, nadzorom in prenehanjem zavarovalnic),
- Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) - ureja področje prostovoljnega pokojninskega zavarovanja,
- Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ) - omogoča zavarovalnicam izvajanje dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja.

Glede na obsežnost zavarovalnega področja so bili k Zakonu o zavarovalništvu sprejeti še številni podzakonski predpisi, ki podrobneje opredeljujejo določbe omenjenega zakona. Agencija je v skladu z zakonom pristojna za pripravo in sprejem teh podzakonskih predpisov - v letu 2001 jih je sprejela kar dvajset (podzakonski predpisi so navedeni v Prilogi 1).

1.3.3. *Kontrola in nadzor (notranji in zunanji) zavarovalnic*

Notranja kontrola v zavarovalnicah je najvažnejša oblika nadzora v zavarovalnici, ker jo opravljajo vsi zaposleni delavci kot delovno obveznost in je predpisana z zavarovalnimi pogoji, zakonskimi predpisi, poslovnimi akti in navodili zavarovalnice. Izvaja se v delovnem procesu izvajanja zavarovalnih poslov (Pucelj, 1992, str. 8).

Notranja revizija, za razliko od kontrole, vstopa v funkcijo po opravljenih zavarovalnih poslih in notranji kontroli. Gre za določeno vrsto nadkontrole. Zakon o zavarovalništvu v 9. poglavju opredeljuje notranjo revizijo, njene naloge in način poročanja o svojem delu (poročilo o notranjem revidiranju). Zavarovalnica mora organizirati notranjo revizijo kot samostojni organizacijski oddelek, ki je direktno podrejen upravi in slednja določi pravila za delovanje notranje revizije. Osebe, ki opravljajo naloge notranjega revizorja, v zavarovalnici ne smejo opravljati nobenih drugih nalog. Notranja revizija izvaja stalen in celovit nadzor nad poslovanjem zavarovalnice, z namenom preverjanja, če zavarovalnica opravlja posle in vodi ustrezne knjige/listine pravilno in skladno z zakonom ter notranjimi pravili zavarovalnice. Notranja revizija mora najmanj dvakrat letno izdelati poročilo o notranjem revidiranju in letno pripraviti tudi letno poročilo o notranjem revidiranju ter ga predložiti upravi in nadzornemu svetu.

Zunanji nadzor se danes izvaja prek pooblaščenih revizijskih družb. Zakon o zavarovalništvu v 10. poglavju ureja tudi področje revidiranja. Agencija za zavarovalni nadzor predpiše podrobnejšo obliko in najmanjši obseg ter vsebino revizorjevega pregleda in poročila. Revizor pregleduje in poroča predvsem o: bilanci stanja, izkazu uspeha, izkazu finančnih tokov, stanju in spremembah zavarovalno-tehničnih rezervacij, stanju in strukturi naložb kritnega premoženja in kritnega sklada, delovanju notranje revizije, izpolnjevanju pravil o obvladovanju tveganj, itd.

1.3.4. *Aktuarska kontrola zavarovalne družbe*

Zavarovalna aktuaristika je dejavnost, ki preverja in spremlja poslovanje zavarovalne družbe po načelih in pravilih zavarovalne družbe. Dejavnost aktuarja zavarovalnice lahko posega v tri temeljna področja poslovne dejavnosti zavarovalnice (Pucelj, 1992, str. 14-17):

- ob ustanovitvi (ali je poslovanje v skladu z načeli in pravili zavarovalne stroke),
- širši nadzor poslovanja (pregled in kontrola aktov zavarovalnice),
- ožji nadzor (pregled in kontrola tehničnih podlag in cenikov, tablice maksimalnega kritja, mnenje o oblikovanju rezervacij).

Prvi koraki aktuarstva so se naredili že v 17. stoletju, ko je prve tablice smrtnosti konstruiral sir Edmund Halley že leta 1693 in s tem postavil znanstveno osnovo za razvoj aktuarstva. Prvi aktuarski organizaciji sta bili ustanovljeni v Veliki Britaniji v 19. stoletju in sicer Institute of Actuaries (1848) ter 8 let kasneje Faculty of Actuaries (URL: <http://www.aktuarji.com>).

1.3.4.1. Aktuarstvo v Sloveniji

V Sloveniji od leta 1997 deluje Slovensko aktuarsko društvo, ki je prostovoljno, samostojno in nepridobitno združenje finančnih oseb, ki delujejo na področju aktuarske stroke v zavarovalstvu, bančništvu in podobnih dejavnostih, ki so povezane s tem področjem. S svojim delom prispeva predvsem k razvoju in uveljavljanju aktuarske stroke. Njegovo delovanje je pomembno tudi na področju izobraževanja aktuarjev ter pri pospeševanju raziskovalnega in znanstvenega dela na področju aktuarstva. Društvo se zaveda, da s približevanjem Slovenije v EU narašča pomen dobrih strokovnjakov na področju aktuarstva, zato sodeluje s Faculty and Institute of Actuaries, kjer poteka šolanje za pridobitev mednarodno veljavne licence. Društvo si prizadeva za članstvo v mednarodnem združenju aktuarskih društev (International Actuarial Assosiation). Septembra 2002 je postalo pridružen član organizacije Groupe Consultatif (njen polnopravni član bo društvo postalo z vstopom Slovenije v EU).

Slovensko aktuarsko društvo združuje aktuarje vseh slovenskih zavarovalnic in vanj je vključeno približno 50 aktuarjev in med njimi je že 27 pooblaščenih aktuarjev. Ob osamosvojitvi je aktuarjev primanjkovalo, danes pa jih je v zavarovalnicah po mnenju poznavalcev dovolj in sedaj postajajo pravzaprav »notranji revizorji« za področje aktuarstva; njegovo mnenje je neodvisno od mnenja pooblaščenega revizorja (Kranjec, 2002, str. 24).

1.3.4.2. Poročilo pooblaščenega aktuarja

Zavarovalnica, ki je pridobila dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov, mora imenovati pooblaščenega aktuarja in o tem obvestiti Agencijo za zavarovalni nadzor. Pooblaščen aktuar je oseba, ki ima dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje nalog pooblaščenega aktuarja. Pooblaščen aktuar po svojem mnenju oceni, ali je zavarovalnica sposobna izpolnjevati pogodbene obveznosti (ali so premije izračunane in zavarovalno-tehnične rezervacije oblikovane v skladu s predpisi) in pripravi poročilo (mnenje), ki je bil v letu 2001 prvič sestavni del letnega poročila zavarovalnice. Mnenje mora izročiti upravi in nadzornemu svetu zavarovalnice ter Agenciji za zavarovalni nadzor.

V mnenju pooblaščenega aktuarja mora biti za zavarovalno dejavnost dolgoročnih zavarovanj (matematične rezervacije) navedeno (Sklep o podrobnejši vsebini poročila pooblaščenega aktuarja, 2001):

- ali zavarovalnica vodi primerne evidence vrednotenja obveznosti iz teh zavarovanj in/ali matematične rezervacije predstavljajo primerne rezervacije za obveznosti, ki izhajajo iz dolgoročnih pogodb,
- ali so bile obveznosti ocenjene v skladu z določili sklepa o zavarovalno-tehničnih rezervacijah in sklepa o naložbah,
- ali višina minimalnega kapitala zavarovalnice zadošča za potrebe dolgoročnih zavarovanj, vpliv predlagane delitve dobička na višino minimalnega kapitala in solventnost zavarovalnice.

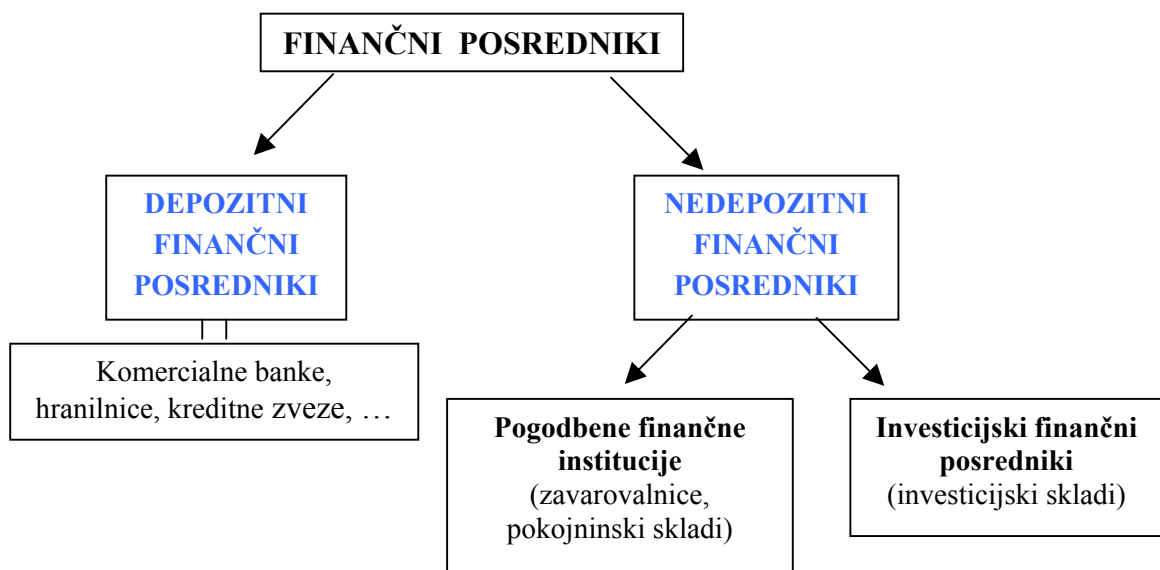
Na podoben način mora pooblaščen aktuar podati tudi mnenje za posle iz zavarovalne skupine premoženjskih zavarovanj. Zgled pritrdilnega mnenja pooblaščenega aktuarja za dolgoročna zavarovanja je prikazan v Prilogi 2.

Poročila pooblaščenih aktuarjev za slovenske zavarovalnice v letu 2001 večinoma vsebujejo pozitivna mnenja na oblikovane zavarovalno-tehnične rezervacije. Aktuarji so v aktuarskih poročilih izpostavili primanjkljaj naložb kritnega premoženja in potrdili potrebe po dokapitalizaciji zavarovalnic (Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 29).

2. TRG ZAVAROVANJ V SLOVENIJI

Finančne institucije so podjetja, ki se ukvarjajo s finančnimi posli v najširšem smislu. V osnovi jih delimo na finančne posrednike in na druge agentske finančne institucije, ki za razliko od finančnih posrednikov, poslujejo v imenu in/ali za račun drugih. Obstaja veliko različnih klasifikacij finančnih posrednikov in slika 1 prikazuje delitev le-teh glede na vlogo pri emisiji denarja.

Slika 1: Klasifikacija finančnih posrednikov

Vir: Ribnikar, 1999, str. 192-197.

2.1. Vloga zavarovalnic na slovenskem finančnem trgu

Finančno okolje in finančno strukturo države določa njena razvitost oz. družbenoekonomska ureditev. Osnova vsakega finančnega sistema so banke ter druge razne finančne institucije, ki jim z eno besedo pravimo nedepozitne finančne institucije in mednje sodijo tudi zavarovalnice.

Zavarovalnice so danes pomemben del nedenarnih finančnih institucij, ki na slovenskem trgu predstavljajo 25% bilančne vsote celotnega finančnega sistema. Tabela 1 prikazuje, da so zavarovalne in pozavarovalne družbe za pooblaščenimi investicijskimi družbami druga največja skupina nebančnih finančnih posrednikov in predstavljajo 6% bilančne vsote celotnega finančnega trga.

Tabela 1: Sestava slovenskega finančnega sistema

Bilančna vsota	2000	
	v mio SIT	v %
Centralna banka	769.100	14,3
Poslovne banke	3.286.058	61,1
Nedenarni finančni posredniki	1.324.247	24,6
Pooblaščne investicijske družbe	566.937	10,5
Vzajemni skladi	10.737	0,2
Zavarovalnice	321.823	6,0
Drugi	424.749	7,9
Skupaj	5.379.405	100,0

Vir: Bilten BS, 2001, str. 55.

Zavarovalnice v preteklosti niso imele velikega pomena (glede na prikaz v deležu bilančne vsote), vendar z leti postajajo vse pomembnejše finančne institucije. V letu 1998 je bil delež zavarovalnic v bilančni vsoti celotnega finančnega sistema 5,3%, v letu 1999 je porasel za 0,3 odstotne točke, leto kasneje pa je že dosegel 6,0% bilančne vsote finančnega sistema (Bilten BS, 2001, str. 55).

Če bi zelo poenostavili in dejali, da finančni sektor sestavljajo banke, zavarovalnice in borze in bi slovenske finančne prihranke na enak način klasificirali kot: depozite v banke, vplačane zavarovalne premije in promet na borzi, bi ugotovili, da znašajo neposredne zavarovalne premije okrog 5% BDP, enaki po velikosti bi bili tudi nakupi na borzi, medtem ko je stanje bančnih depozitov nekaj nad 50% BDP-ja, torej 10-krat večje. Poenostavljeno je torej povprečen Slovenec v banki varčeval 1 milijon SIT, kupil za 100.000 SIT vrednostnih papirjev in vplačal za 100.000 SIT zavarovalnih premij. Vse nadevano kaže na veliko prednost bank pred zavarovalnicami po velikosti posla, vendar je moč opaziti, da je zaposlenost v bančnem sektorju od osamosvojitve stagnirala, v zavarovalnicah pa pomembno rasla. Konkretno med letom 1996 in 2000 je število zaposlenih v bankah poraslo za 6%, v zavarovalnicah pa kar za 27% (Štiblar, 2002, str. 46-47).

2.2. Razvoj zavarovalništva v Sloveniji v obdobju 1999 - 2001

Napovedane združitve zavarovalnic Adriatic in Slovenica ter Zavarovalnice Maribor in Tilia se tudi v letu 2001 niso uresničile in zato je konec leta 2001 v Sloveniji delovalo 13 zavarovalnih in pozavarovalnih družb oz. natančneje: 11 zavarovalnic in drugih zavarovalnih družb ter dve pozavarovalnici. Poleg (po)zavarovalnih družb je na slovenskem zavarovalnem trgu delovalo tudi 6 pokojninskih družb, Jedrski pool, Slovenska izvozna družba (SID), Slovensko zavarovalno združenje ter Kapitalska družba.

V večinski tuji lasti so tri zavarovalnice in sicer Generali, Grawe in Merkur, nekaj tujega kapitala je prisotnega še v Adriaticu in Pozavarovalnici Sava. Slovenski zavarovalni trg se je tudi v letu 2001 obvladoval okrog treh zavarovalnih skupin in sicer se prva skupina zbira okrog Zavarovalnice Triglav, druga okoli Pozavarovalnice Sava in Zavarovalnice Maribor ter tretja okoli zavarovalnice Adriatic in Slovenica. (Inkret, 2002, str. 48-53).

V nadaljevanju bo v točkah 2.2.1. – 2.2.3. prikazana rast in razvoj slovenskega zavarovalnega trga v obdobju 1999 - 2001 na podlagi:

- strukture zavarovalnega trga glede na vrste in osnovne oblike zavarovanj,
- strukture zavarovalnega trga glede na deleže zavarovalnic,
- izidov poslovanja zavarovalnic in pozavarovalnic.

2.2.1. Struktura slovenskega zavarovalnega trga glede na vrste in osnovne oblike zavarovanj

Poslovno leto 2001 so zavarovalnice in pozavarovalnici zaključile uspešno, saj so zbrale skupaj za nekaj več kot 230 mrd SIT bruto obračunane premije in le-to glede na leto 2000 povečale za ¹15%. Skoraj 80% premije je bilo zbrane v premoženjskih (neživljenjskih) zavarovanjih. V življenjskih zavarovanjih je bilo zbrano okoli 49 mrd SIT premije in od tega z dodatnim pokojninskim zavarovanjem 6,2 mrd SIT (Statistični zavarovalniški bilten, 2002).

Strukturo zavarovalne premije po osnovnih oblikah zavarovanja v letu 2001 in gibanje le-te glede na predhodni dve leti prikazuje tabela 2.

Tabela 2: Gibanje zavarovalne premije po osnovnih oblikah zavarovanj zavarovalnic v obdobju 1999-2001

Osnovna oblika zavarovanja	Leto 1999		Leto 2000		Leto 2001		Indeks (01/00)
	v mio SIT	%	v mio SIT	%	v mio SIT	%	
Premoženjska zavarovanja	95.913	56,6	105.651	55,4	122.983	55,1	116
Prostovoljna zdravstvena zavarovanja	44.530	26,3	49.855	26,1	57.900	25,9	116
Življenjska zavarovanja	28.939	17,1	35.150	18,4	42.462	19,0	121
Skupaj	169.382	100	190.656	100	223.345	100	² 117

Vir: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 16.

¹ Podatki iz Statistično zavarovalniškega biltena 2002 vključujejo vso obračunano premijo - poleg osnovnih oblik zavarovanj (premoženjska, prostovoljna zdravstvena in življenjska zavarovanja) vključuje tudi premijo zbrano z dodatnim pokojninskim zavarovanjem. Indeks, ki upošteva tudi premijo zbrano z dodatnim pokojninskim zavarovanjem (6,2 mrd SIT) tako znaša 115.

² Podatki iz vira Poročevalec DZ RS ne vključujejo premije zbrane z dodatnim pokojninskim zavarovanjem. Indeks izračunan brez upoštevanja omenjene premije tako znaša 117.

Tabela 2 prikazuje, da je beležilo življenjsko zavarovanje največji porast premije glede na leto 2000, saj znaša indeks 121. Delež premije življenjskih zavarovanj v skupni premiji se je v letu 2001 glede na leto poprej povečal za 0,6 odstotnih točk, medtem ko sta se deleža drugih dveh osnovnih skupin v skupni premiji zmanjšala.

Primerjave dosežene zavarovalne premije po posameznih zavarovalnih vrstah premoženjskih zavarovanj za obdobje 1999 – 2001 kažejo, da zavarovalnice skoraj 90% premije premoženjskih zavarovanj dosežejo v petih zavarovalnih vrstah (nezgodna zavarovanja, kasko zavarovanje cestnih vozil, požarno zavarovanje, druga premoženjska zavarovanja in zavarovanje odgovornosti lastnikov cestnih vozil). Do znižanja deleža dosežene zavarovalne premije v celotni premiji premoženjskih zavarovanj je v letu 2001 prišlo pri naslednjih zavarovalnih vrstah: nezgodna zavarovanja, kasko zavarovanje cestnih vozil, požarno zavarovanje, druga premoženjska zavarovanja, do zvišanja pa je prišlo v zavarovalni vrsti kasko zavarovanja letal in zračnih plovil ter transportnih zavarovanjih (Priloga 3).

Tabela 3: Primerjava kosmatih zavarovalnih premij in obračunanih kosmatih odškodnin v letih 2000 in 2001 po posameznih osnovnih oblikah zavarovanj (vsi zneski so v mio SIT)

Osnovna oblika zavarovanja	Leto 2000			Leto 2001		
	Obračunane kosmate zav. premije	Obračunane kosmate odškodnine	Delež	Obračunane kosmate zav. premije	Obračunane kosmate odškodnine	Delež
Premoženjska zavarovanja	105.651	73.816	0,70	122.983	81.763	0,66
Prostovoljna zdravstvena zavarovanja	49.855	40.034	0,80	57.900	48.009	0,83
Življenjska zavarovanja	35.150	11.387	0,32	42.462	13.107	0,31
Skupaj	190.656	125.237	0,66	223.345	142.879	0,64

Vir: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 18.

Zavarovalnice so v letu 2001 izplačale skoraj 143 mrd SIT kosmatih odškodnin in kot prikazuje tabela 3, se je škodni rezultat v letu 2001 glede na predhodno leto izboljšal za 2 odstotni točki predvsem zaradi boljšega škodnega dogajanja v skupini premoženjskih zavarovanj.

2.2.2. Struktura slovenskega zavarovalnega trga glede na tržne deleže zavarovalnic

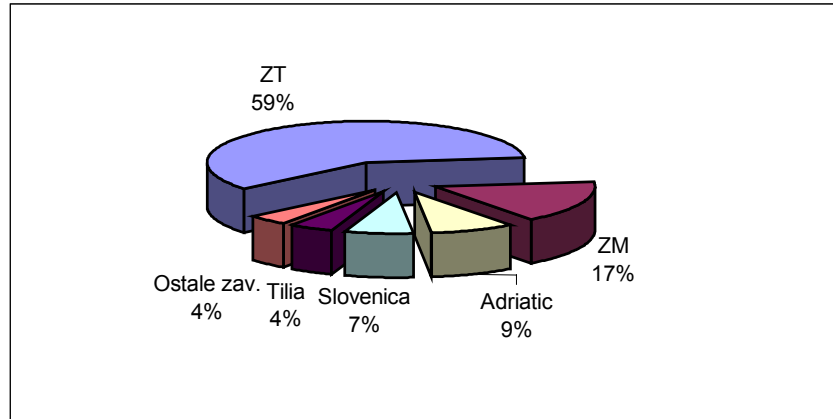
Največji tržni delež med zavarovalnicami ima Zavarovalnica Triglav, sledi ji Vzajemna in nato Zavarovalnica Maribor in Adriatic. Pri pozavarovalnicah ima večji tržni delež Pozavarovalnica Sava - 59,52% (Statistični zavarovalniški bilten, 2002).

Razvrstitev zavarovalnic glede na tržne deleže je v letu 2001 ostala nespremenjena v primerjavi s preteklim letom. Na področju zdravstvenih zavarovanj je po tržnem deležu vodilna Vzajemna zdravstvena zavarovalnica (82,7%), 16,9% delež ima zavarovalnica

Adriatic, minimalnega pa imata tudi Slovenica (0,3%) in največja slovenska zavarovalnica - 0,1% (Priloga 4). Razdelitev trga pri premoženjskih zavarovanjih z vidika tržnega deleža posameznih zavarovalnic prikazuje slika 2.

Slika 2: Tržni deleži zavarovalnic v letu 2001 v skupini premoženjskih zavarovanj

Vir: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 20.

Slika je nekoliko drugačna pri razdelitvi tržnih deležev v skupini življenjskih zavarovanj. 50,3% tržni delež v skupini življenjskih zavarovanj ima Zavarovalnica Triglav, sledi ji, kot v skupini premoženjskih zavarovanj, Zavarovalnica Maribor (21,4%) in nato zavarovalnica Merkur (10,9%). Omembe vreden delež ima tudi Grawe zavarovalnica (6,2%), nato pa sledijo Adriatic (3,7%), Slovenica (3,5%) in Generali (2,4%) (Priloga 4).

2.2.3. Izidi poslovanja slovenskih zavarovalnic in pozavarovalnic

Zavarovalnice so skupaj za leto 2001 izkazale 5,7 mrd SIT kosmate izgube in le-ta je v največji meri posledica izgube iz zavarovalno-tehničnega izida premoženjskih zavarovanj (razen zdravstvenih zavarovanj). V premoženjskih zavarovanjih so čisti prihodki od zavarovalnih premij v letu 2001 porasli realno za 6,5%, medtem ko so se v istem obdobju čisti odhodki za škode realno povečali za 8,7%. Zavarovalnice so v premoženjskih zavarovanjih oblikovale mnogo več izravnalnih rezervacij kot v letu 2000 (realni porast za preko 600%), kar je bilo posledica nove metodologije za oblikovanje le-teh, predpisane z Zakonom o zavarovalništvu. Zavarovalno tehnični izid zdravstvenih in življenjskih zavarovanj je bil v letu 2001 pozitiven, rezultat slednjega se je realno povečal za 4,8% (Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 20-24).

Obe pozavarovalnici sta v letu 2001 poslovali uspešno in skupaj izkazali 0,5 mrd SIT čistega dobička, kar pa je za skoraj 67% manj od dobička izkazanega v letu 2000 (Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 23-24).

2.3. Slovensko zavarovalništvo v evropskem in svetovnem merilu

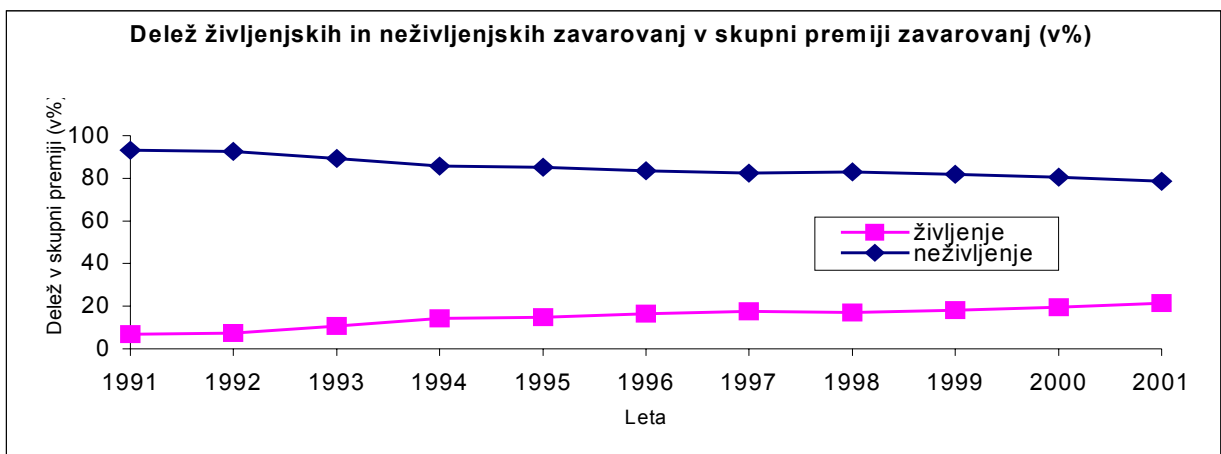
2.3.1. Delež premije zbrane v življenjskih in neživljenjskih zavarovanjih

Zavarovalniški trg se po velikosti in strukturi v svetu zelo razlikuje, pri čemer je zavarovalniški trg dosti odvisen od jakosti gospodarstva posamezne države in tudi drugih dejavnikov. Najobičajnejši indikatorji njegove razširjenosti so bruto premije – skupne, življenjske, neživljenjske. Več zbrane premije iz naslova neživljenjskih zavarovanj zberejo države z manj razvitim kapitalskim trgom.

V državah z relativno dobro razvitim kapitalskim trgom zberejo zavarovalnice s premijami življenjskih zavarovanj najmanj polovico premije, nekatere tudi do 80%. V povprečju zberejo zavarovalnice 56% premije iz naslova življenjskih zavarovanj. Države zahodne Evrope so zbrale v življenjskih zavarovanjih od 40 – 85% (npr. Luksemburg-85%, Danska-60%, Italija-45%), v Sloveniji je premije zbrane v življenjskih zavarovanjih le petino (Dimovski, Volarič, 2000, str. 14).

Vsekakor je spodbudno, da se v Sloveniji nadaljuje trend rasti življenjskih zavarovanj v primerjavi z neživljenjskimi, kar dokazuje tudi slika 3. V letu 1991 je bilo slabih 7% bruto obračunane premije zbrane v življenjskih zavarovanjih, čez pet let že skoraj 2,5-krat toliko, v letu 2001 pa je bilo v življenjskih zavarovanjih zbrano že za skoraj 22% bruto obračunane premije.

Slika 3: Delež življenjskih in neživljenjskih zavarovanj (premije zbrane v njih) v skupni bruto obračunani premiji v obdobju 1991 – 2001

Vir: Statistični zavarovalniški bilten, 2002, str. 40.

2.3.2. Drugi dejavniki primerjave slovenskega zavarovalniškega trga z evropskimi državami in v svetovnem merilu

Dejavnikov, s katerimi bi lahko primerjali stanje razvitosti gospodarstva posamezne države v evropskem in svetovnem merilu, je veliko, vendar je težko izbrati kazalce, za katere se lahko

dobijo časovno čim bližji podatki. V nadaljevanju je točka osredotočena predvsem na naslednje dejavnike: realna rast bruto premij, velikost zavarovalniškega trga, razvitost zavarovalniškega trga (stopnja gostote in prodornosti). Prikazano je stanje zavarovalništva v Sloveniji v primerjavi z ostalimi deli sveta na podlagi podatkov za obdobje 1992 – 2001.

Povprečna **realna rast bruto premij** je bila v Sloveniji v obdobju 1992 – 2001 okrog 10%, kar je hitreje kot v svetu, kjer je bila v zadnjih letih 4% (v letu 1992 in 1997 je bila realna stopnja celo negativna) (Štiblar, 2002, str. 47).

Velikost zavarovalniškega trga je lahko merjena kot znesek celotne premije v mio EUR (USD) ali kot delež celotnega zavarovalniškega trga (trga življenjskih/neživljenjskih zavarovanj). Relativna velikost trga sama po sebi ne pove veliko o njegovi razvitosti, ker le-to merimo z zavarovalniško gostoto in zavarovalniško prodornostjo. Slovenski zavarovalniški trg je v letu 1998 predstavljal 0,03% celotnega svetovnega zavarovalniškega trga. Med zavarovalniškimi velesilami so poleg ZDA (34,17% svetovnega trga) in Japonske (21,02% svetovnega trga) tudi članice EU (Velika Britanija, Nemčija, Francija, Italija in Nizozemska) (Kocič, 2000, str. 14-16).

Stopnja gostote, merjena kot znesek neposredne bruto premije na prebivalca, je v letu 2001 v Sloveniji znašala 522 EUR. ³Države, katerih znesek bruto premij na prebivalca znaša manj kot v Sloveniji, so npr. Grčija (244 EUR), Madžarska (145 EUR), Hrvaška (133 EUR), medtem ko so države z dobro razvitim zavarovalniškim trgom npr.: Švica (4.312 EUR), Danska (2.099 EUR), države EU (v povprečju 2.000 EUR). Stopnja gostote je v letu 1992 v Sloveniji znašala 203 USD, v letu 2001 dvakrat toliko, vendar je to še vedno zelo malo v primerjavi z vodilnimi zavarovalniškimi državami (Statistični zavarovalniški bilten, 2002).

Stopnja vsidranosti oz. prodornosti (delež bruto neposrednih premij v BDP) je v Sloveniji vse večja. Zavarovalniške premije so imele v letu 1992 delež v BDP-ju 3,23%, v letu 1997 je delež znašal 4,46 % in v letu 2001 že malo nad 5%, vendar je stopnja pogostosti še vedno za skoraj polovico manj kot znaša povprečje EU 8% (Štiblar, 2002, str. 48-49).

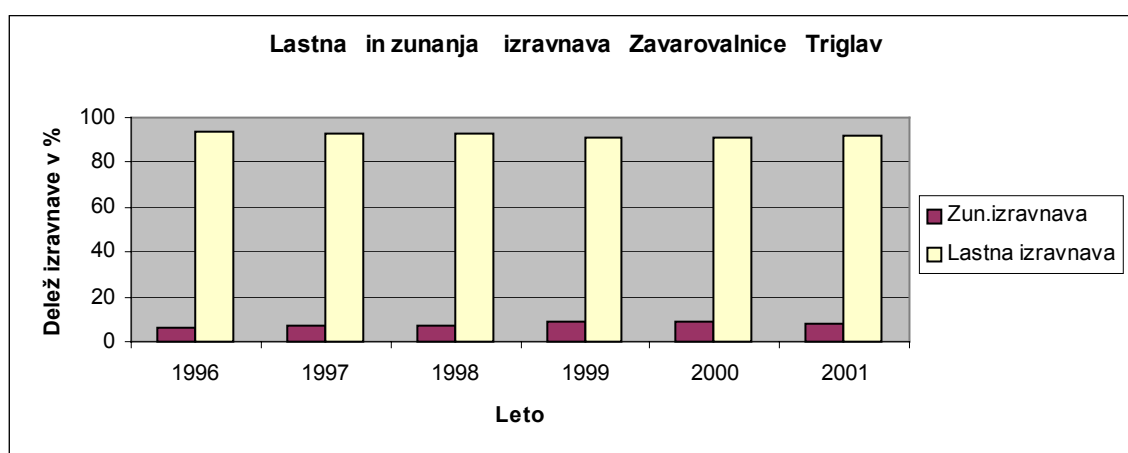
3. ZAVAROVALNO - TEHNIČNE REZERVACIJE

Zavarovalnice morajo v zvezi z zavarovalnimi posli, ki jih opravljajo, oblikovati ustrezne zavarovalno-tehnične rezervacije, ki so namenjene kritju prihodnjih obveznosti iz zavarovanj (časovno izravnavanje nevarnosti). Včasih se je uporabljal izraz rezerve (Boncelj), vendar je primernejši izraz rezervacije, saj je rezerva v bistvu del kapitala, rezervacije pa del obveznosti (Pavliha, 2000, str. 114).

³ Podatki za izbrane države so za leto 2000, za Slovenijo je upoštevano leto 2001.

Zavarovalnice prevzemajo različna tveganja in z izravnavanjem nevarnosti opravljajo svojo temeljno funkcijo. Na primeru Zavarovalnice Triglav bo prikazano, kako le-ta izravnava nevarnosti – z lastnimi viri ali z zunanjo izravnavo. Zavarovalnica je v opazovanem obdobju (1996 - 2001) več kot 90 odstotno izravnala nevarnost na nivoju zavarovalnice, torej v okviru lastnih izravnalnih kapacitet (iz naslova priliva tehnične premije in oblikovanih zavarovalno-tehničnih rezervacij), manj kot 10% nevarnosti pa so ustrezno izravnali s pozavarovanjem ali sozavarovanjem. Slika 4 prikazuje delež lastne in zunanje izravnave Zavarovalnice Triglav v opazovanem obdobju.

Slika 4: Delež lastne in zunanje izravnave prevzetih nevarnosti v Zavarovalnici Triglav v obdobju 1996 – 2001

VIR: Letna poročila Zavarovalnice Triglav za obdobje 1997 – 2001.

Slika 4 aplicira na velik pomen ustrezne velikosti zaračunane premije in oblikovanih rezervacij. Merjenje tehničnih rezervacij obsega ocenjevanje prihodnjih vplačil in izplačil iz naslova zavarovalne pogodbe. Velikost tehničnih rezervacij je tako bistveno odvisna od predpostavk, ki jih zavarovalnica upošteva pri izračunu velikosti le-teh in metodiko za izračun tehničnih rezervacij običajno predpiše nadzorni organ. Agencija za zavarovalni nadzor je omenjeno nalogo zaupala Slovenskemu zavarovalnemu združenju, ki je v letih 1995 in 1996 pripravil štiri zavarovalno-statistične standarde.

Zakon o zavarovalništvu (v nadaljevanju ZZavar) v 113. členu določa, katere so in čemu so namenjene zavarovalno-tehnične rezervacije. Zavarovalnica mora v zvezi z vsemi zavarovalnimi posli, ki jih opravlja, oblikovati naslednje zavarovalno-tehnične rezervacije:

- rezervacije za prenosne premije,
- rezervacije za bonuse, popuste in storno,
- škodne rezervacije,
- izravnalne rezervacije,
- druge zavarovalno-tehnične rezervacije,
- matematične rezervacije,
- posebne rezervacije (npr. če zavarovanec prevzema naložbeno tveganje).

V točkah od 3.1. do 3.6. bo vsaka od navedenih oblik rezervacij obravnavana bolj podrobno. Prikazana bo primerjava oblikovanja posamezne zavarovalno-tehnične rezervacije glede na Zakon o zavarovalnicah (v nadaljevanju star zakon), ZZavar in glede na Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zavarovalništvu (v nadaljevanju ZZavar-A).

3.1. Rezervacije za prenosne premije

3.1.1. Opredelitev rezervacij za prenosne premije

Običajno se poslovno in zavarovalno leto (čas, za katerega velja kritje po posamezni zavarovalni polici) le delno pokrivata, zato mora zavarovalnica ob zaključku tekočega poslovnega leta iz obračunane premije izločiti in rezervirati del premije, ki ga bo potrebovala za kritje škod in drugih stroškov, ki bodo nastali od konca poslovnega leta in do izteka kritja po zavarovalni polici.

Star zakon je v 59. členu opredelil prenosno premijo pri posameznem zavarovanju kot razmerje med časom zavarovalnega kritja za tisti del zavarovalne dobe, ki bo tekla po poteku obračunskega obdobja in celotnim časom zavarovalnega kritja. Natančnejšo in predvsem jasnejšo opredelitev glede oblikovanja rezervacij za prenosne premije je postavil ZZavar v 114. členu. Rezervacije za prenosne premije pri posameznem zavarovanju se oblikujejo v višini tistega dela vplačane premije, ki se nanaša na zavarovalno kritje za zavarovalno obdobje po zaključku obračunskega obdobje, za katerega se izračunava rezervacija.

Če vzamemo kot primer zavarovalni polici sklenjeni za obdobje 1.4.2002 – 1.4.2003 (1.6.2002 – 1.6.2003) in predpostavljamo, da je tveganje v tem obdobju zavarovalnega kritja enakomerno razporejeno, je 75% (50%) obračunane zavarovalne premije namenjene kritju škod nastalih v letu 2002, 25% (50%) pa za kritje škod v naslednjem letu. Kar na konkretnem primeru pomeni, da je prenosna premija, za katero mora zavarovalnica zagotoviti (oblikovati) rezervacije, enaka 25% (50%) obračunane zavarovalne premije.

Zakonsko podlago za oblikovanje rezervacij za prenosne premije daje tudi Slovenski računovodski standard (SRS) 32.18. Prenosna premija pri posameznem zavarovanju se nanaša na del v obračunskem obdobju obračunane premije, ki je opredeljen kot razmerje med časom zagotovljenega zavarovalnega kritja za del zavarovalne dobe po koncu obračunskega obdobja in celotnim časom zavarovalnega kritja, če lahko predpostavljamo sorazmernost zavarovalnega kritja in zavarovalne premije za vse dele zavarovalne dobe.

Pri izračunu prenosne premije je potrebno upoštevati dejstvo, da se pri nekaterih zavarovanjih višina zavarovalnega kritja med zavarovalno dobo spreminja (povečuje oz. zmanjšuje). Zavarovalne vrste, pri katerih se zavarovalna vsota povečuje v času trajanja zavarovanja so zlasti: gradbena in montažna zavarovanja, zavarovanje filmske proizvodnje, zavarovanje pogodbene odgovornosti izvajalcev gradbenih in montažnih del. Obratni primer (zmanjšanje

višine jamstva v času trajanja) velja npr. za kreditna zavarovanja (vsakoletno zmanjšanje višine jamstva za odplačani del kredita). Pri omenjeni zavarovalni vrsti tako predpostavka sorazmernosti zavarovalnega kritja in zavarovalne premije v zavarovalni dobi ne velja, in zato ni mogoče uporabiti načela časovno sorazmernega razmejevanja zavarovalnih premij.

Izračun prenosne premije za posamezno zavarovalno polico ni pretiroma zahteven, je pa to zahteven postopek oziroma način izračuna, če gledamo na zavarovalnico kot celoto in tako je izračun mogoče opraviti le ob ustrezni informacijski podpori. Natančen obračun prenosnih premij se opravlja na podlagi določil Zavarovalno statističnega standarda 1 – Rezervacije za prenosne premije. Glede na omenjeni standard se za oblikovanje prenosnih premij uporabljajo naslednje metode:

- posamičen izračun za vsako zavarovanje (pro-rata temporis) – temeljna metoda
- izračuni približkov, ki morajo zagotoviti približno enak izid kot po posamičnih izračunih (metoda ulomka, pavšalna metoda)

Izračun približka po pavšalni metodi se opravi le za tiste zavarovalne vrste, kjer prevladujejo kratkoročna zavarovanja (trajanje manj kot leto dni), vendar so med letom enakomerno razporejena. Za te zavarovalne vrste (npr. zavarovanje blaga v domačem/mednarodnem transportu) zavarovalnica oceni odstotek za oblikovanje kosmate prenosne premije in potem s tem odstotkom pomnoži v tekočem koledarskem letu obračunano kosmato premijo. Vsaka tri leta mora zavarovalnica preveriti točnost določenega odstotka (ga uskladiti z izračunom po metodi pro-rata temporis).

Dobljeni znesek prenosnih premij zavarovatelj zmanjša za ustrezni znesek prenosnih premij za sozavarovanje in pozavarovanje ter za določene stroške, ki se nanašajo na obračunane prenosne premije. Med te stroške spadajo: čisti stroški za preventivno dejavnost, ostali čisti zavarovalni stroški, čisti obratovalni stroški za pridobivanje zavarovanj (Bijelić, 1998, str. 263-264).

3.1.2. Oblikovanje dodatnih rezervacij k prenosnim premijam

Prenosne premije so namenjene za pokrivanje vseh obveznosti iz zavarovalnih pogodb od začetka novega obračunskega obdobja do konca zavarovalnega kritja. Kadar je premija že v osnovi premajhna, je tudi prenosna premija, katere izračun temelji na velikosti izvorne premije, oblikovana v nezadostni velikosti. V tem primeru mora zavarovalnica oblikovati dodatne rezervacije v velikosti razlike med dejansko velikostjo obveznosti in velikostjo prenosne premije, kajti zavarovalnica mora oblikovati rezervacije v velikosti svojih dejanskih obveznosti in ne v velikosti, ki jo določa neka kalkulacijska metoda (Medved, 2000, str. 14).

Ustreznost velikosti zavarovalne premije glede na prevzeto tveganje se ugotovi tako, da se mesečno (kvartalno) spremlja obnašanje ⁴deleža škod in ⁵deleža stroškov za opazovano obdobje, kajti rezervacije za prenosne premije morajo kriti tudi obratovalne stroške v naslednjem obračunskem obdobju. V primeru negativnega gibanja deleža stroškov in deleža škod ter ob predpostavki, da se bo tako gibanje nadaljevalo tudi v prihodnje, je potrebno oblikovati dodatne rezervacije. Le-te se oblikujejo v velikosti, ki ustreza povečanju deleža stroškov in deleža škod v primerjavi s pričakovanimi vrednostmi (Medved, 2000, str. 16).

Kot vzroki, da je oblikovana premija glede na prevzeto tveganje prenizka, se lahko omenijo naslednji (Medved, 2000, str. 16):

- napačne aktuarske predpostavke,
- državni nadzor nad ceno zavarovanja (npr. avtomobilska odgovornost),
- nenadzorovano povečanje stroškov odškodnin,
- odločitev vodstva zavarovalnice, da z nižjo ceno, ki ne pokriva vseh obveznosti iz zavarovanja, pridobi tržni delež.

3.1.3. Rezervacije za nedospela tveganja

Svet za mednarodne računovodske standarde (IASB = International Accounting Standards Committee) predlaga namesto oblikovanja rezervacije za prenosne premije oblikovanje rezervacij za nedospela tveganja (Provisions for unexpired risks). »Čeprav je oblikovanje rezervacije za nedospela tveganja z računovodskega vidika ustrežnejše kot oblikovanje rezervacije za prenosne premije, zagotavlja prenosna premija skupaj z dodatkom k rezervaciji ustrezno velikost, zato ne vidimo nobene potrebe, da bi že na tej stopnji uvajali standard rezervacije za nedospela tveganja« (Medved, 2000, str. 16).

Agencija za zavarovalni nadzor je v letu 2001 izdala Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij. Omenjeni sklep določa načela, ki jih mora zavarovalnica upoštevati pri izračunu zavarovalno-tehničnih rezervacij. 6. člen omenjenega sklepa opredeljuje tudi rezervacije za neiztekle nevarnosti kot dodatne rezervacije nad prenosno premijo za nevarnosti, ki se bodo uresničile po obračunskem letu, za kritje škod in stroškov povezanih z obstoječimi zavarovalnimi pogodbami.

---

⁴ Delež škod je razmerje med čistimi odhodki za škode in čistimi prihodki od zavarovalnih premij. Čisti prihodek je obračunana kosmata premija, zmanjšana za premijo na koncu obračunskega obdobje in povečano za rezervacijo za prenosno premijo na začetku obračunskega obdobja.

⁵ Delež stroškov je razmerje med obratovalnimi stroški vključno s stroški pridobivanja zavarovanj in obračunanimi kosmatimi zavarovalnimi premijami.

Neiztekla nevarnost je opredeljena kot razlika med dejansko potrebnim zneskom za kritje neizteklih nevarnosti in prenosno premijo. Rezervacije za neiztekle nevarnosti je potrebno računati na osnovi odškodnin in administrativnih stroškov, ki bodo verjetno nastali po koncu obračunskega obdobja iz pogodb, ki se bodo zaključile pred obračunskim dnem in sicer v takšnem obsegu, za kolikor ocenjena vrednost presega rezervacije za prenosne premije in terjatve iz premij za te pogodbe. Rezervacije za neiztekle nevarnosti je potrebno izkazati v okviru drugih zavarovalno-tehničnih rezervacij (Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno – tehničnih rezervacij, 2001).

3.1.4. Rezervacije za prenosne premije kot del vseh zavarovalno-tehničnih rezervacij

Skupaj so slovenske zavarovalnice in pozavarovalnici v letu 2001 oblikovale nekaj več kot 313 mrd SIT zavarovalno-tehničnih rezervacij in od tega so znašale čiste prenosne premije 51 mrd SIT (zavarovalnice so jih oblikovale skoraj 47 mrd SIT). Delež rezervacij za čiste prenosne premije v vseh zavarovalno-tehničnih rezervacijah se z leti znižuje in sicer so čiste prenosne premije v letu 1997 predstavljale 20,6% vseh zavarovalno-tehničnih rezervacij, v letu 2001 pa je delež čistih prenosnih premij v vseh zavarovalno-tehničnih rezervacijah še dobrih 16%. Vendar se prenosne premije iz leta v leto povečujejo, kar je posledica višje zbrane premije. Takšen trend je moč pričakovati tudi v prihodnje, saj se obračunana premija iz leta v leto povečuje - indeks letne rasti bruto obračunane premije za leto 2001 je znašal 119,3 in tako narašča tudi število in obseg zavarovanj, za katere se zavarovalno in poslovno leto ne ujemata.

Tabela 4: Oblikovane rezervacije za čiste prenosne premije in vse zavarovalno-tehnične rezervacije po posameznih letih v obdobju 1997 - 2001 (rezervacije pozavarovalnic in zavarovalnic na dan 31.12.)

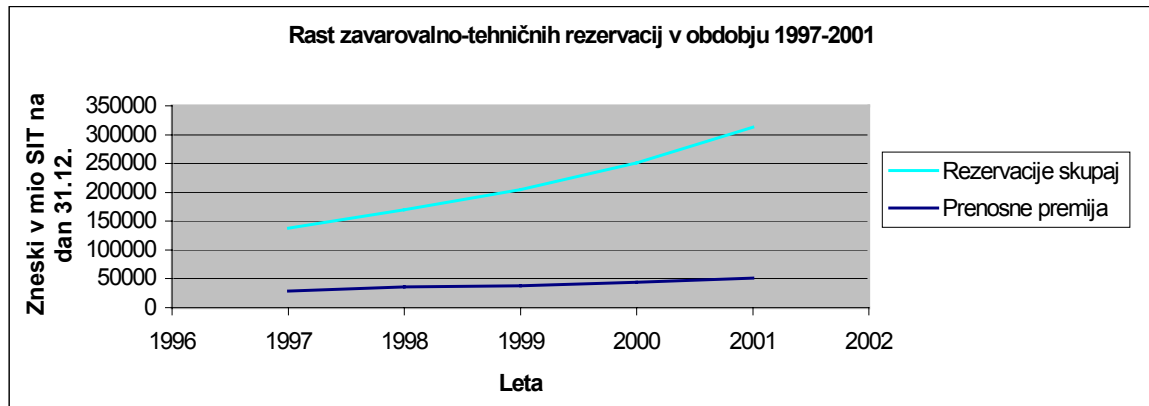
Leto / Zneski v mio SIT	1997	1998	1999	2000	2001	Indeks 01/00
Prenosne premija	28.476	36.214	38.524	44.041	51.194	116
Rezervacije skupaj	138.191	170.316	204.501	250.877	313.190	125

Vir. Poročevalec državnega zbora, 2002a, str. 29 in lastni izračuni.

V tabeli 4 je prikazano, da so rezervacije za čiste prenosne premije v opazovanem obdobju rasle počasneje kot celotne zavarovalno-tehnične rezervacije, saj je indeks rasti vseh rezervacij za skoraj 8% večji od indeksa rasti čistih rezervacij za prenosne premije. Primerjavo rasti vseh rezervacij in rezervacij za čiste prenosne premije prikazuje slika 5.

Slika 5: Rast rezervacij za čiste prenosne premije in vseh zavarovalno-tehničnih rezervacij (za vse slovenske zavarovalnice in pozavarovalnice) v obdobju 1997-2001

Vir: Tabela 4.

3.2. Rezervacije za bonuse, popuste in storno

3.2.1. Opredelitev

Rezervacije za bonuse, popuste in storno se oblikujejo zaradi neizpolnjevanja obveznosti iz zavarovalne pogodbe, poslovnega načrta ali zakonskih in drugih določil, ki v določenih primerih predvidevajo povračila plačanih premij (Škof, 2001b, str. 9). Nekatere slovenske zavarovalnice pri zavarovalnih pogodbah, ki se sklepajo npr. za trajanje 5 oziroma 10 let, zmanjša zavarovalno premijo za vsako leto za 5 oziroma 10% (glede na izhodiščno premijo).

Zakonsko opredelitev rezervacij za bonuse, popuste in storno je podal v starem zakonu 60. člen in tudi ZZavar v 115. členu oblikovanje le-teh obravnava enako. Rezervacije za bonuse in popuste se oblikujejo v višini zneskov do izplačila, katerih so upravičeni zavarovanci iz naslova (ZZavar, 2000):

- pravice do udeležbe v dobičku iz njihovih zavarovanj oziroma drugih upravičenj na podlagi zavarovalne pogodbe (bonusi),
- pravice do delnega znižanja premije (popusti),
- pravice do povrnitve dela premije za neporabljeni čas zaradi predčasnega prenehanja zavarovanja (storno).

Dodatna pojasnila glede oblikovanja navedenih rezervacij podaja tudi Zavarovalno statističnega standarda 3 – Rezervacije za bonuse in popuste. Zavarovalnica ob koncu poslovnega leta rezervacijo za bonuse in popuste le v tistih zavarovalnih vrstah, kjer je zavarovalcu zaračunana zavarovalna premija na podlagi premijskih cenikov in so predpisani oz. statutorno določeni, ali z zavarovalnimi pogoji predvideni bonusi in popusti, če so izpolnjeni s temi določili predvideni pogoji. Takšna določila so običajno v zavarovanjih avtomobilskega kaska in odgovornosti, strojelomnih in v zdravstvenih ter nezgodnih zavarovanjih. Rezervacije za bonuse in popuste se ne oblikujejo, če jih zavarovalnica obračunava in priznava že pri zaračunavanju zavarovalne premije, ker so sestavni del

premijskih cenikov (npr. popust, če zavarovalec v preteklem letu ni povzročil škode, popust za javljalce požarov in podobno).

Kot primer iz prakse za povračila premije zaradi ugodnega škodnega rezultata lahko omenimo Sklepe o pogojih za obračun bonusov za obračunano zavarovalno premijo, ki jih sprejme Odbor za zavarovalne podlage (npr. Zavarovalnice Triglav). Naša največja zavarovalnica (oz. njen odbor) vsako leto na svoji seji sprejme sklepe, na podlagi katerih se skleniteljem zavarovanja, s statusom pravne osebe, prizna bonus na zavarovalno premijo obračunano za zavarovanje v preteklem letu, ob upoštevanju določenih meril in pogojev.

Merila oziroma pogoji za priznanje bonusa so npr. (Sklepi Odbora za zavarovalne podlage Zavarovalnice Triglav d.d. o pogojih za obračun bonusov na obračunano zavarovalno premijo za zavarovanja v letu 2000):

- triletni škodni rezultat (ugotavlja se iz razmerja med skupnimi likvidiranimi škodami in skupnimi obračunanimi zavarovalnimi premijami),
- disciplina pri plačevanju obračunane zavarovalne premije (npr. povprečne zamude plačila),
- višina obračunane zavarovalne premije (določen je minimalni potrební znesek obračunane premije - npr. pravice do bonusa nimajo sklenitelji zavarovanja, pri katerih znaša obračunana zavarovalna premija za leto 2000 manj kot 500.000 SIT).

3.2.2. Slovenske zavarovalnice oblikujejo rezervacije za bonuse, popuste in storno

Konkurenca med zavarovalnicami raste in zato so zavarovalnice čedalje bolj prisiljene nastopiti na trgu z napadalno politiko in na ta način pridobiti čim več zavarovancev. Kot možno strategijo za čim večji tržni delež postavljajo zavarovalnice tudi merila in pogoje za priznanje bonusov in popustov in z le-temi potem skušajo pridobiti nove zavarovance. Glede na zgodovino slovenskega zavarovalniškega trga in tržni delež Zavarovalnice Triglav na njem je nekako moč pričakovati, da ima omenjena zavarovalnica možnost odobravanja največjih bonusov in popustov ter s tem posledično oblikuje tudi največ rezervacij za bonuse in popuste in navedeno nekako potrjuje tudi tabela 5.

Tabela 5: Oblikovane čiste rezervacije za bonuse, popuste in storno pri Zavarovalnici Triglav in vseh slovenskih zavarovalnicah/pozavarovalnicah skupaj ter prikaz deleža Zavarovalnice Triglav

Oblikovane čiste rezervacije za bonuse, popuste in storno v mio SIT					
	1997	1998	1999	2000	2001
Zavarovalnica Triglav (ZT)	1.994	2.192	1.786	2.017	2.466
Vse slovenske (po)zavarovalnice	2.095	2.208	1.809	2.089	2.558
Delež ZT v %	95,18	99,27	98,73	96,55	96,40

Vir: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 29, Letna poročila Zavarovalnice Triglav (1997-2001), lastni izračuni.

Slovenske zavarovalnice in pozavarovalnici so v letu 2001 oblikovale 2.558 mio SIT rezervacij za bonuse, popuste in storno. Tovrstne rezervacije v relativnem znesku vseh rezervacij, ki jih oblikujejo zavarovalnice, predstavljajo le odstotek. Tabela 5 prikazuje, da je Zavarovalnica Triglav v opazovanem obdobju vsako leto oblikovala več kot 95% tovrstnih rezervacij celotnega slovenskega zavarovalnega trga.

3.3. Škodne rezervacije

3.3.1. Opredelitev

Najpomembnejša obveznost zavarovalnice je, da ob nastopu zavarovalnega primera izplača v zavarovalni pogodbi določeno zavarovalnino, saj se z realizacijo te obveznosti zaščiti ekonomski interes zavarovanca, ki ga je z zavarovanjem želel zaščititi. Zavarovalnica izplača škodo do višine zavarovalne vsote, ki je določena v zavarovalni pogodbi in sicer mora v smislu splošnih zavarovalnih pogojev zavarovalnino izplačati v 14-ih dneh po prijavi zavarovalnega primera in sicer, če se v tem roku končajo vse poizvedbe, ki so potrebne za ugotovitev zavarovalnega primera in obsega zavarovalne dajatve (Ivanjko, et al., 1999, str. 51).

Ne glede na določilo 941. člena Obligacijskega zakonika, da mora sklenitelj zavarovanja razen pri življenjskem in zdravstvenem zavarovanju, obvestiti zavarovalnico o nastalem zavarovalnem primeru najpozneje v treh dneh od dneva, ko zanj izve, za veliko škod, ki so nastale v tekočem letu, zavarovalnica ob koncu le-tega še ne ve. Čeprav je v interesu zavarovanca oz. oškodovanca, da primer čimprej prijavi, se to v praksi dejansko ne zgodi, kar je lahko tudi posledica tega, da se za primer še ne ve, npr. pri odgovornostnih škodah, kjer se posledice pokažejo naknadno.

In še dodatno, od nastanka škodnega dogodka in do dejanskega izplačila zavarovalnine, lahko preteče kar nekaj let, kajti škode nastale in prijavljene v predhodnih obdobjih še niso likvidirane. Ob koncu poslovnega leta je tako v škodnem registru, kjer se vodijo evidence o vseh že nastalih in prijavljenih škodah, status posameznih škod zelo različen. Sam postopek likvidacije zavarovalnega primera traja dalje časa, saj so pri reševanju možni zapleti (npr. dolgi sodni postopki – odločitve sodišča), pojavijo se še novi vzroki škod, ki jih zavarovalnica do sedaj ni poznala oziroma z njimi nima izkušenj.

Prava ocena obveznosti zavarovalnice ob nastanku škodnega primera je zato ključnega pomena, saj se s pravo sliko o bodočih obveznostih oblikuje ustrezna višina škodnih rezervacij in posledično tudi ustrezna višina zavarovalne premije. Prenizke škodne rezervacije pomenijo pre nizko oblikovano premijo glede na prevzeta tveganja in na dolgi rok nesolventnost zavarovalnice.

Zelo pomembno je, da zavarovalnica pri oblikovanju škodnih rezervacij poleg »osnovnih« (oblikovane, ko je zavarovalnica obveščena o škodnem dogodku), loči še dvojje škod in sicer

IBNER (Incurred but not enough reported) in IBNR (Incurred but not reported) škode. Slednji izraz uporablja zavarovalniška stroka za škode, ki so že nastale, a še niso bile prijavljene, velik pomen v oblikovanju škodnih rezervacij pa imajo predvsem t.i. IBNER škode. Pri nekaterih prijavljenih škodah se naknadno izkaže, da so bile obveznosti prenizko ocenjene, bodisi zaradi npr. dolgih postopkov na sodišču (revalorizacija, sodni stroški, zamudne obresti), novih vzrokov in posledic škod, ki ob samem nastanku še niso bile znane. Npr. za škodo, ki nastane ob koncu leta, zavarovalnica oblikuje rezervacije glede na prakso in znanje, ki ga ima pri nastanku takšnih škod (na podlagi preteklosti oceni rezervacije), v naslednjem letu pa se lahko izkaže, da bo obveznost iz nastalega dogodka večja in zato oblikuje dodatne rezervacije – IBNER (Wit, 1981, str. 7-10).

3.3.2. Zakonska opredelitev škodnih rezervacij

Star zakon je v 61. členu določal, da morajo škodne rezervacije vključevati poleg ocenjenih obveznosti za prijavljene nastale, a še nerešene škode, tudi ocenjene obveznosti za že nastale, a še ne prijavljene škode. ZZavar je v 116. členu dodal še, da se morajo škodne rezervacije oblikovati v višini ocenjenih obveznosti, ki jih je zavarovalnica dolžna izplačati na podlagi zavarovalnih pogodb, pri katerih je zavarovalni primer nastopil do konca obračunskega obdobja, in sicer ne glede na to, ali je zavarovalnici primer že prijavljen, vključno z vsemi stroški, ki na podlagi teh pogodb bremenijo zavarovalnico.

Obveznosti za že prijavljene škode se praviloma opredeljuje na podlagi ocene obveznosti za vsako posamično škodo, obveznosti za še ne prijavljene škode pa na podlagi statističnih podatkov o tovrstnih škodah v prejšnjih letih, popravljenih za sprotne gibanja (sprotne trende) ob upoštevanju vseh drugih dejavnikov (SRS 32.20, 2001). Statistične metode so dopustne, če lahko pričakujemo, da bo izračunana obveznost vsaj tako visoka, kot bi bila, če bi naredili izračun za vsako škodo posebej (Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno – tehničnih rezervacij, 2001).

Tudi področje oblikovanja tovrstnih rezervacij določa Zavarovalni statistični standardi 2 – Škodne rezervacije. Na podlagi omenjenega standarda zavarovalnica oblikuje škodne rezervacije po zavarovalnih vrstah za:

- škodne primere, ki so nastali do konca leta, za katerega se oblikujejo rezervacije in so do konca tega leta tudi prijavljeni, a še ne rešeni in
- pričakovane škodne primere, ki so nastali do konca leta, za katerega se oblikujejo rezervacije, vendar do konca tega leta če niso bile prijavljene (IBNR).

Za škodne primere, iz prve točke prejšnjega odstavka, določi zavarovalnica škodno rezervacijo (Zavarovalni statistični standardi 2 – Škodne rezervacije, 1996):

- s popisom na dan 31.12. na podlagi posameznih škodnih primerov z oceno upravičenosti odškodninskega zahtevka in določitvijo verjetne višine odškodninskega zahtevka ali
- pavšalne ocene verjetne višine odškodninskih zahtevkov v tistih zavarovalnih vrstah, v katerih se višine odškodninskih zahtevkov le malo razlikujejo.

Pri posamičnem ugotavljanju škodnih rezervacij se za vsako škodo posebej rezervacije ugotovijo s pregledom prijav in dokumentov, ki se nahajajo v odškodninskih spisih. Če zavarovatelj sklene, da bo verjetno višino odškodninskih zahtevkov določal na osnovi pavšalnih ocen, mora najprej izločiti škode, kjer pričakuje, da bo višina posamične škode verjetno presegla znesek 1,5% skupnega zneska obračunanih škod v zavarovalni vrsti. Za vsako takšno škodo posebej določi višino odškodninskega zahtevka, za vse ostale škode lahko potem izračuna pavšalno višino škodnih rezervacij (Bijelič, 1998, str. 265).

Za pričakovane škodne primere, ki so nastali do konca leta, za katerega se oblikujejo škodne rezervacije, vendar do konca tega leta še niso bili prijavljeni, Zavarovalni statistični standardi 2 razlikuje med škodami, ki so prijavljene do 28. februarja naslednje leto in tistimi, ki so prijavljene po tem datumu. Za škodne primere prijavljene do 28. februarja ugotovi zavarovalnica škodno rezervacijo na podlagi popisa na omenjeni dan. Za škodne primere prijavljene po tem datumu, se ugotovi višino škodne rezervacije po zavarovalnih vrstah na podlagi statističnih podatkov za takšne škodne primere, povprečno v treh letih pred letom, za katero se oblikuje škodna rezervacija.

V praksi se uporabljajo za določanje višine tovrstnih rezervacij različne metode. Z naraščanjem potreb po boljših, natančnejših metodah, za boljšo ocenitev obveznosti, so se k preprostim metodam dodatno razvile tudi kompleksnejše metode, ki npr. z uporabo algoritmov zmanjšajo nihanja in podajo boljše ocene obveznosti. Literatura glede na tip potrebnih podatkov (upoštevana leta, podatki o št. škod, izplačilih v totalu, času potrebnem za dokončno določitev višine, itd.) in uporabljeno matematično znanje, loči več vrst metod: preproste metode, različne variante metod trikotnikov imenovane po avtorjih (npr. De Vylder's, Straub's, McClenahan's, Verbeek's, Taylor's metode) in različne metode trikotnikov se uporabljajo za ocenjevanje obveznosti iz različnih vrst zavarovanj (Wit, 1981, str. 14-25). Glede izračuna škodnih rezervacij so tudi pri nas znani in aktuarsko preverjeni načini metode s trikotniki, vendar te metode niti zakon niti statistični standard ne opredeljujeta, je pa omenjena metoda zelo uveljavljena v državah EU in tudi v širšem svetovnem merilu (Škof, 2001, str. 12).

Obveznosti za že nastale škode morajo zajemati poleg ocenjenih odškodnin tudi ocenjene stroške reševanja škodnih primerov. Standard za škodne rezervacije opredeljuje tudi cenilne stroške. Višino cenilnih stroškov, ki povečujejo škodno rezervacijo, ugotovi zavarovalnica po zavarovalnih vrstah (oz. zavarovalnih skupinah) na podlagi razmerja (količnika k) med čistimi cenilnimi stroški in odhodki za škode. S tem količnikom zavarovalnica pomnoži škodno rezervacijo in zmnožek potem predstavlja povečanje škodne rezervacije za cenilne stroške.

Oblikovane škodne rezervacije ne smejo zajemati dela zneskov za poravnavo škod, ki bo predvidoma pokrit s prihodki od pozavarovanja, ali ga bodo po načelu ⁶subrogacije povrnile tretje osebe in danih predplačil na račun teh škod. Ocenjene iztržljive vrednosti v škodnih primerih poškodovanih predmetov, ki jih bo predvidoma v imenu in za račun zavarovalcev, zavarovalnica odprodala, mora le-ta odšteti od ocenjene vrednosti obveznosti za že nastale škode (SRS 32.20, 2001).

Čeprav so škodne rezervacije skrbno načrtovane in izračunane, lahko izredni dogodki kot so npr. masovne in katastrofalne nesreče vseeno resno ogrozijo varnost zavarovalnice. V ta namen morajo zavarovalnice poleg škodnih rezervacij oblikovati tudi izravnalne rezervacije. Določeni del nevarnosti, ki jih prevzemajo in katerih nevarnost niso sposobne same izravnati, morajo tudi pozavarovati in na ta način se posledice izrednih dogodkov ublažijo, vsekakor pa ne popolnoma odpravijo.

3.3.3. Pomen škodnih rezervacije glede na delež v celotnih rezervacijah

Tabela 6 prikazuje zneske in delež oblikovanih škodnih rezervacij in vseh zavarovalno-tehničnih rezervacij v obdobju 1997-2001 (vrednosti rezervacij zavarovalnic in pozavarovalnic na dan 31.12.).

Tabela 6: Oblikovane čiste škodne rezervacije slovenskih zavarovalnic in pozavarovalnic v letih 1997-2001

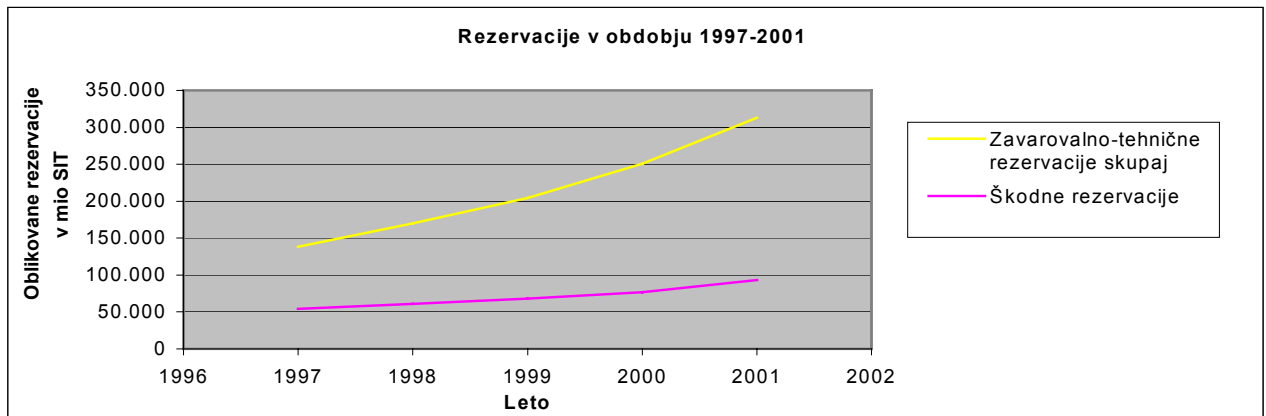
Leto / Vrednost v mio SIT	Leto 1997	Leto 1998	Leto 1999	Leto 2000	Leto 2001
Škodne rezervacije	54.078	61.002	68.185	76.510	93.540
Zavarovalno-tehnične rezervacije skupaj	138.191	170.316	204.501	250.877	313.190
Delež škodnih rezervacij v vseh rezervacijah	0,39	0,36	0,33	0,31	0,30

VIR: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 29 ter lastni izračuni.

Zavarovalnice sicer vsako leto povečajo znesek oblikovanih škodnih rezervacij, vendar je rast škodnih rezervacij počasnejša od rasti vseh zavarovalno-tehničnih rezervacij in tako je delež škodnih rezervacij v vseh vsako leto nižji. Navedeno je predvsem posledica naraščanja števila sklenjenih življenjskih zavarovanj oz. premije vplačane v življenjska zavarovanja, za katere pa se oblikujejo matematične rezervacije (rast le-teh bo prikazana na sliki 7).

⁶ Subrogacija = oblika legalnega odstopa terjatve, na temelju katere preidejo pravice oškodovanca na zavarovalnico. Torej z izplačilom zavarovalnine preidejo vse zavarovančeve pravice do tretjih oseb, ki so nastale v zvezi z zavarovalno škodo, na zavarovalnico, vendar največ do izplačane odškodnine (Pavliha, 2000, str. 280).

Slika 6: Rast zavarovalno-tehničnih rezervacij in škodnih rezervacij v obdobju 1997-2001 (vse slovenske zavarovalnice in pozavarovalnici)

VIR: Tabela 6.

3.4. Matematične rezervacije

3.4.1. Opredelitev

Zavarovalnica, ki sklepa življenjska zavarovanja oziroma nezgodna ali zdravstvena zavarovanja, za katere se uporabljajo podobne verjetnostne tabele in izračuni kot za življenjska zavarovanja, mora v zvezi s temi zavarovanji oblikovati ustrezne matematične rezervacije (Zakon o zavarovalnicah, 1994).

Za matematične rezervacije velja, da je npr. v času sklenitve življenjskega zavarovanja za mlado osebo, nevarnost smrti razmeroma majhna v primerjavi z izračunano premijo, na primer čez trideset let je razmerje ravno obrnjeno, zato je zavarovalnica del premije nekako »hrani« za prihodnost.

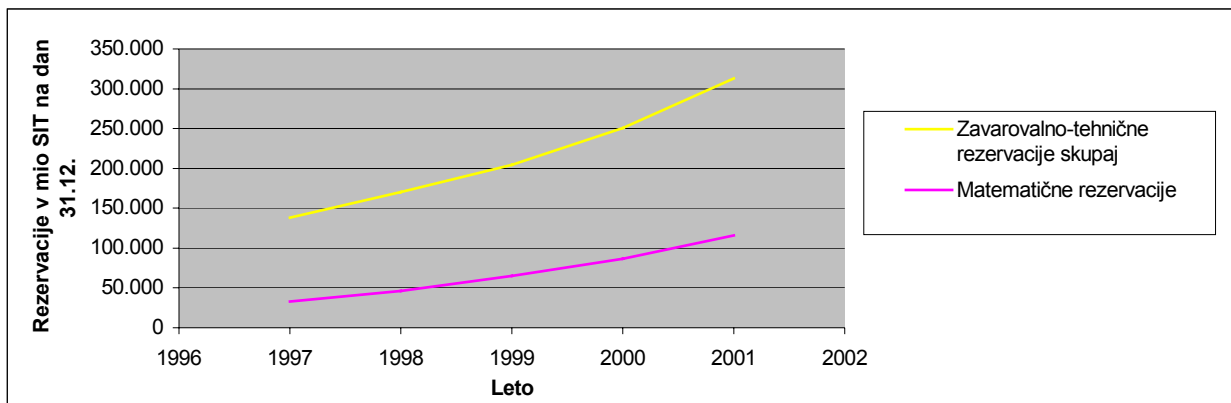
Poznamo dve osnovni obliki matematičnih rezervacij. Prva oblika rezervacij je vezana na dejstvo, da umrljivost s starostjo narašča in posledično torej narašča tudi nevarnostna premija. Če bi bila dejanska premija enaka nevarnostni premiji, bi dejanska premija vsako leto naraščala in silila sklenitelja zavarovanja, da v nekem trenutku opusti zavarovanje, saj bi dejanska premija presegla ceno, ki jo je pripravljen plačati za zavarovanje. Razlika med dejansko premijo in nevarnostno premijo je tako uravnotežena z oblikovano matematično rezervacijo – običajno se imenuje rezervacija za starost in oblikuje se za vsa tista zavarovanja, katerih nevarnostna premija s starostjo narašča (npr. prostovoljno zdravstveno zavarovanje). V drugo skupino spadajo rezervacije, ki se oblikujejo za tiste oblike življenjskih, rentnih in pokojninskih zavarovanj, ki imajo poleg starostne komponente (rezervacije za starost) tudi varčevalno sestavino, ki je v hranilni premiji. Ta se izplača ob doživetju in za te oblike zavarovanja zavarovalnica jamči določeno donosnost na sredstva matematične rezervacije. V skladu s poslovnim izidom zavarovalnica pripiše dobiček oz. bonus (Medved, 2000, str. 25).

3.4.2. Pomen matematičnih rezervacij

Kot je bilo prikazano v točki 2.2. in 2.3. je na slovenskem zavarovalnem trgu prisoten trend rasti pomena (zbrane premije) v življenjskih zavarovanjih, indeks rasti premije zbrane v življenjskih zavarovanjih 2001/2000 znaša 121. Delež premije življenjskih zavarovanj v skupni premiji se je v letu 2001 glede na leto 2000 povečal za 0,6 odstotnih točk.

Glede na dejstvo, da morajo zavarovalnice, ki sklepajo življenjska zavarovanja, oblikovati ustrezne matematične rezervacije, lahko glede na naraščajoč trend življenjskih zavarovanj pričakujemo tudi rast matematičnih rezervacij. Navedeno potrjuje tudi slika 7.

Slika 7: Trend rasti matematičnih rezervacij v primerjavi z rastjo celotnih zavarovalno-tehničnih rezervacij v opazovanem obdobju (1997 – 2001)

Vir: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 29.

Slovenske zavarovalnice so v letu 2001 oblikovale za 116 mrd SIT matematičnih rezervacij, kar je 37,1% vseh zavarovalno-tehničnih rezervacij in kar je za 2,6 odstotnih točk več kot v letu 2000. Matematične rezervacije so edine med vsemi rezervacijami, ki rastejo s približno takšno stopnjo rasti kot celotne zavarovalno-tehnične rezervacije, kar potrjujejo tudi slike 5 in 6 oz. strmost krivulj rasti posameznih skupin rezervacij v letih 1997 - 2001.

3.4.3. Zakonska opredelitev oblikovanja matematičnih rezervacij

Star zakon je podal opredelitev matematičnih rezervacij zelo široko in sicer v le dveh odstavkih. Opredelil je zavarovalne vrste, v katerih je oblikovanje matematičnih rezervacij potrebno (življenjska zavarovanja, zdravstvena zavarovanja in tiste zavarovalne vrste, za katere se uporabljajo podobne verjetnostne tabele in izračuni kot veljajo za življenjska zavarovanja) ter podal način izračuna zanje.

117. člen ZZavar opredeljuje oblikovanje matematičnih rezervacij dosti širše in podrobneje. Prvi odstavek omenjenega člena določa, da se matematične rezervacije oblikujejo v višini sedanje vrednosti ocenjenih bodočih obveznosti zavarovalnice na podlagi sklenjenih zavarovanj, zmanjšano za sedanjo ocenjeno vrednost bodočih premij, ki bodo vplačane na

podlagi teh zavarovanj. S tem členom je novi zakon popravil napako prejšnjega zakona, ki ni upošteval dejstva, da se sedanje vrednosti bodočih premij ne da določiti, temveč le oceniti, kajti v primeru, da nastopi zavarovalni primer pred potekom zavarovanja, sklenitelj zavarovanja ne bo vplačal v pogodbi določene premije, zato je sedanje vrednost bodočih vplačil možno le oceniti in ne določiti.

Star zakon je glede na uzakonjeno neto metodo dopuščal zavarovalnicam pri izračunavanju matematičnih rezervacij precej svobode, prav tako pa za omenjene rezervacije ni bilo predpisanega posebnega zavarovalno statističnega standarda. Zakonodajalec je tako v ZZavar in podzakonskih aktih za izračun teh rezervacij predpisal ustrezno aktuarsko vrednotenje (Škof, 2001c, str. 12).

Smernica EU za življenjska zavarovanja predvideva dve metodi izračunavanja matematičnih rezervacij: prospektivno in retrospektivno. Prospektivna metoda je usmerjena v ocenjevanje dogajanja v prihodnosti in po tej metodi se izračunavajo matematične rezervacije kot razlika med pričakovano sedanjo vrednostjo izplačil (obveznosti iz zavarovalne pogodbe) ter pričakovano sedanjo vrednostjo prihodnjih vplačil premij. Retrospektivna metoda pa upošteva dogajanja v preteklosti od sklenjenih zavarovanj do dneva izračunavanja obveznosti. Retrospektivno izračunana matematična rezervacija upošteva tako dejansko vrednost zavarovanja v vsakem trenutku in v nekaterih državah jo uporabljajo kot merilo za določitev odkupne vrednosti (Medved, 2000, str. 26).

Poznamo tri oblike prospektivnih metod za izračunavanje rezervacij (Medved, 2000, str.26):

- metoda tehnične premije (net premium method),
- Zillmerjevo metodo in
- metodo ob upoštevanju kosmate premije (gross premium method).

Metoda tehnične premije pri izračunavanju sedanje vrednosti prihodnjih vplačil upošteva, kot že njeno ime pove, samo tehnično premijo, ne pa tudi v obračunskem obdobju nastalih stroškov. Matematične rezervacije, izračunane po tej metodi, tako zadoščajo za kritje stroškov ocenjenih čistih odškodnin, medtem ko se stroški morajo pokrivati iz razlike med kosmato in tehnično premijo. Metoda tudi predpostavlja, da so stroški zavarovanja enakomerno porazdeljeni prek celotne zavarovalne dobe, kar v praksi ne drži (Medved, 2000, str.26).

Zillmerjeva metoda delno odpravlja pomanjkljivost predhodne in sicer upošteva začetne stroške pridobivanja zavarovanj, ne pa tudi ostalih stroškov v zvezi z izvajanjem le-teh ter neenakomernost porazdelitve stroškov. Zillmerjeva metoda je tudi metoda, ki so jo do ZZavar uporabljale zavarovalnice – predpisala sta jo star zakon in SRS 32 (Medved, 2000, str.26).

Tretja metoda (**Metoda kosmate premije**) je tista, ki jo predpisuje ZZavar in le-ta odpravlja pomanjkljivosti zgoraj omenjenih dveh. Matematične rezervacije se izračunajo z uporabo ustreznega aktuarskega vrednotenja, ki upošteva vse bodoče obveznosti zavarovalnice, na podlagi posamezne zavarovalne pogodbe ter vključuje zajamčena izplačila, bonuse, do katerih

je upravičen zavarovanec ter vsa upravičenja, med katerimi lahko zavarovanec izbira na podlagi zavarovalne pogodbe in stroške vključno s provizijami za sklepanje pogodb (Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno – tehničnih rezervacij, 2001).

Retrospektivna metoda upošteva dogajanja v preteklosti od sklenjenih zavarovanj do dneva izračunavanja obveznosti in tako matematična rezervacija izračunana po tej metodi upošteva plačano kosmato premijo, ocenjene nastale stroške v letu, ocenjene prihodke od naložb ter plačane škode v obračunskem letu. Rezervacijo računamo po retrospektivni metodi pri tistih oblikah zavarovanj, pri katerih se po klasični prospektivni metodi ne more oceniti prihodnja obveznost zavarovalnice zaradi vnaprej opredeljene velikosti zavarovalne premije. Takšna so na primer prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja in druge oblike zavarovanj, pri katerih zavarovalci prevzemajo naložbeno tveganje (Medved, 2000, str. 26).

Matematične rezervacije mora zavarovalnica oblikovati za vsako pogodbo posebej, le izjemoma se lahko izračunajo približki, če je mogoče predpostaviti, da bodo zagotovili približno enak izid kot natančni izračuni. Zavarovalnica lahko zajema med matematične rezervacije tudi tisti del zavarovalnih premij, ki se nanaša na čiste prenosne premije in rezervacije za bonuse in popuste, seveda pri tistih zavarovanjih, v katerih se oblikujejo matematične rezervacije (SRS 32.19, 2001).

Kadar ima zavarovanec na podlagi zavarovalne pogodbe pravico do izplačila odkupne vrednosti, morajo biti matematične rezervacije oblikovane v zvezi s to pogodbo, v vsakem trenutku oblikovane vsaj v višini odkupne vrednosti zavarovanja (Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno – tehničnih rezervacij, 2001).

Pri izbiri metode aktuarskega vrednotenja mora zavarovalnica upoštevati tudi metodo vrednotenja kritnega premoženja (ZZavar, 2000). Zakonodajalec določa, da mora zavarovalnica v svojem letnem poročilu (v poročilu pooblaščenega aktuarja) predstaviti glavne predpostavke in metode upoštevane pri določanju matematičnih rezervacij.

3.4.4. Naložbe kritnega premoženja, kritnega sklada

Zavarovalnice so subjekti, ki v obliki zavarovalno-tehničnih rezervacij z leti akumulirajo vse več denarnih sredstev. Primarno so zavarovalno-tehnične rezervacije namenjene izplačilu nastalih škod, vendar jih zavarovalnice v danem trenutku ne potrebujejo v celotnem znesku, zato premoženje le-teh nalagajo v narodno gospodarstvo. Točka v nadaljevanju opredeljuje pojma kritno premoženje in kritni sklad ter prikazuje značilnosti naložbene politike slovenskega zavarovalnega trga. Pri nalaganju zavarovalnih sredstev mora zavarovalnica upoštevati določena načela (načelo varnosti, likvidnosti, donosnosti, usklajenosti, razpršenosti), hkrati pa je to področje na katerega se vključuje tudi država.

120. člen ZZavar opredeljuje kritno premoženje kot premoženje zavarovalnice namenjeno kritju bodočih obveznosti iz zavarovanj, ki jih sklepa in morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz zavarovalnih poslov, ki jih opravlja. V zvezi s temi posli je zavarovalnica dolžna oblikovati ustrezne zavarovalno-tehnične rezervacije in sredstva le-teh naložiti v skladu z določbami omenjenega zakona.

Kritno premoženje namenjeno kritju obveznosti zavarovalnice iz tistih vrst zavarovanj, za katere je potrebno oblikovati matematične rezervacije, se imenuje kritni sklad. Premoženje le-tega je po 125. členu ZZavar dovoljeno uporabljati le za izplačilo terjatev iz zavarovanj, v zvezi s katerimi je oblikovan kritni sklad. S premoženjem kritnega sklada se mora upravljati ločeno od drugega premoženja.

Zavarovalnice vse več pozornosti posvečajo naložbeni politiki, saj gospodarijo z velikimi sredstvi, ki jih investirajo po načelu varnosti, da dosežajo vračilo naložb, kar je zelo konzervativna investicijska politika (Dvoršak Bugarija Jana, 2000, str. 134-135). Velik pomen pri tem ima državni nadzor, saj zakon zelo natančno opredeljuje dovoljene finančne naložbe nalaganja, določa tudi najnižji in najvišji odstotek finančnih naložb v določene finančne oblike. ZZavar v 121. členu natančno predpisuje vrste dovoljenih naložb kritnega premoženja in kritnega sklada. Kritno premoženje (sklad) lahko predstavljajo npr. naslednje vrste naložb:

- vrednostni papirji, katerih izdajatelj je npr. RS, Banka Slovenije, država članica EU...,
- obveznice oziroma drugi dolžniški vrednostni papirji in delnice, s katerimi se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev v RS, EU...,
- investicijski kuponi vzajemnih skladov oziroma delnice investicijskih družb,
- terjatve iz naslova posojil,
- nepremičnine in druge stvarne pravice na nepremičnini,
- naložbe v depozite pri bankah RS, EU ali članici OECD.

Strukturo naložb kritnega premoženja in kritnih skladov slovenskih zavarovalnic in pozavarovalnic v obdobju 1998 – 2001 prikazujeta tabela 7.

Tabela 7: Struktura naložb kritnega premoženja (KP) in kritnih skladov (KS) v letih 1998-2001 v % (podatki vseh slovenskih zavarovalnic in pozavarovalnic).

Struktura naložb v %	1998		1999		2000		2001	
	KP	KS	KP	KS	KP	KS	KP	KS
Državni papirji in posojila z jamstvom	21,0	44,5	23,9	46,7	24,6	49,7	23,7	43,8
Nepremičnine	6,7	4,2	7,2	2,9	6,5	2,3	6,5	1,3
Posojila	10,2	0,6	10,4	0,4	8,9	0,5	6,7	0,4
Dolžn. vredn. papirji	6,2	9,8	7,6	11,8	11,6	20,9	12,8	24,9
Lastn. vredn. papirji	6,1	2,3	7,2	3,4	12,6	5,3	12,9	5,2
Depoziti v bankah	48,6	38,6	43,2	34,7	35,5	21,0	35,0	23,8
Ostalo	1,2	0,0	0,5	0,1	0,3	0,3	2,4	0,6
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100

Vir: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 77 - 78.

Tabela 7 prikazuje, da v strukturi naložb kritnih skladov prevladujejo naložbe v državne vrednostne papirje in posojila (v vseh opazovanih letih nad 40%), v strukturi kritnega premoženja pa prevladujejo naložbe v obliki bančnih vlog (več kot 35%). Pri naložbeni politiki slovenskega (po)zavarovalnega trga je spodbudna rast naložb v dolžniške in lastniške vrednostne papirje, prav tako je spodbuden tudi obraten trend, ki velja za naložbe v nepremičnine in depozite v bankah. S takšno strukturo naložb slovenskih (po)zavarovalnic se vse bolj približujemo povprečju držav EU, kjer je največji delež premoženja naložen v dolžniških in lastniških vrednostnih papirjih. Vzroke za obstoječe stanje naložb zavarovalnega trga bi lahko pripisali dokaj slabi razvitosti domačega kapitalskega trga (še vedno velik pomen bančnega sektorja) in pasivni (varni) naložbeni politiki zavarovalnic v preteklosti (likvidnost pred donosnostjo).

Poročilo misije IMF in IBRD je navedlo, da ima zavarovalni sektor močne finančne odnose z bančnim, tako na področju depozitov kot pri naložbah v bančne obveznice. Vse to pa kaže na pomanjkanje investicijskih možnosti in šibek domač kapitalski trg, še posebej trg dolžniških vrednostnih papirjev (Gorišek, 2002, str. 11-17).

3.5. Izravnalne rezervacije

3.5.1. Pomen izravnalnih rezervacij

Zavarovalnica pri izvajanju svoje zavarovalne dejavnosti prevzema številne rizike in tako uresničuje namen zavarovanja - izravnavanje nevarnosti in s tem zagotavljanje gospodarske varnosti ter hkrati seveda tudi svoj poslovni cilj. Pri svoji dejavnosti je torej zavarovalnica izpostavljena naslednjim rizikom (Flis, 1995):

- izvorni, prvobitni riziki – v zavarovanje jih nudijo razne gospodarske celice, zavarovalnice pa jih zavarujejo (uresničevanje poslovnega cilja),
- skupni zavarovalno-tehnični riziko – nevarnost in možnost, da število in/ali obseg škod preseže raven, na kateri temelji kalkulacija premije,
- poslovni riziko – pri izvajanju svoje zavarovalne dejavnosti (poslovanje na svoj račun).

Če bi v določenem daljšem časovnem obdobju škode nastajale enakomerno in bi zavarovalnice prevzemale v zavarovanje le prvobitne rizike, bi načeloma premijske in škodne rezervacije zadoščale za kritje prevzetih nevarnosti. Vendar žal v praksi temu ni tako. Prihaja namreč do katastrofalnih, masovnih škod (potres, vihar, poplava, letalska nesreča,...) in zato morajo zavarovalnice ter zlasti pozavarovalnice velik pomen pripisovati predvsem zavarovalno-tehničnemu riziku in oblikovanju izravnalnih rezervacij. Izravnalne rezervacije se nanašajo na časovno izravnavo neenakomernega škodnega dogajanja in se oblikujejo v tistih zavarovalnih vrstah, kjer so na osnovi statističnih podatkov ugotovljena znatna nihanja škod, ki niso izravnana z zavarovalno premijo.

3.5.2. Slovenski predpisi za izravnalne rezervacije

Prvo zakonsko podlago za oblikovanje izravnalnih rezervacij je podal star zakon v treh členih (63. člen – 65. člen). Zakon je opredelil izravnalne rezervacije, navedel v katerih zavarovalnih vrstah zavarovalnica oblikuje le-te, določil podatke za izračun izravnalnih rezervacij (standardni odklon deleža škod od povprečnega deleža škod in višino deleža škod) ter podlago za povečanje oziroma zmanjšanje le-teh.

ZZavar je podal zakonsko podlago za izravnalne rezervacije v 118. členu. Izravnalne rezervacije je, v primerjavi s starim zakonom, opredelil jasneje in podrobneje. Omenjeni člen je bil v letu 2002 spremenjen in sicer v obliki ZZavar-A. V nadaljevanju je, glede na zakonsko novost (ZZavar-A), predstavljeno na osnovi česa je nastal predlog za spremembo ZZavar (točka 3.5.2.1.) in hkrati je podana tudi interpretacija izravnalnih rezervacij glede na ZZavar-A v primerjavi s starim zakonom in ZZavar (točka 3.5.2.2.).

Izravnalne rezervacije so minimalno opredeljene tudi v SRS in sicer v SRS 32.42 (opredelitev izravnalnih rezervacij), SRS 32.21 (določitev na podlagi česa morajo biti ocenjene) ter prikaz njihovega vpliva na prihodke (SRS 32.32) in odhodke (SRS 32.29). Metodologijo izračuna izravnalnih rezervacij in dodatna pojasnila podaja tudi Zavarovalno statistični standard 5 – Izravnalne rezervacije.

3.5.2.1. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah ZZavar (ZZavar-A)

Vlada je pripravila predlog za spremembo člena, ki opredeljuje izravnalne rezervacije glede na mnenje, da so predlagane spremembe nujno potrebne za izvajanje učinkovitega zavarovalnega nadzora in tudi na podlagi nekaterih negativnih ocen delov ZZavar, ki so jih v svojem poročilu, o stanju slovenskega zavarovalniškega trga, podali strokovnjaki združene misije Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada (Poročevalec državnega zbora RS, 2002b, str. 3).

Poznavalca zakonske ureditve zavarovalne dejavnosti razvitih evropskih držav in pravnega reda EU je presenetila protislovnost določb 5. poglavja ZZavar (Obvladovanje tveganj), ki na eni strani podaja izredno strogost (višji standardi kot veljajo npr. v VB, Franciji, Nemčiji ter po evropskih smernicah), po drugi strani pa ohlapnost v primerjavi s standardi mednarodnega združenja zavarovalnih nadzornikov (IAIS – International Association of Insurance Supervisors). ZZavar je postavil izredno stroge pogoje za doseganje kapitalске ustreznosti in za oblikovanje rezervacij in slednje so področje, katerega ureditev želi spremeniti oz. izboljšati predlog spremembe zakona (Poročevalec državnega zbora RS, 2002b, str. 3-4).

ZZavar je zavezal slovenske zavarovalnice k oblikovanju izravnalnih rezervacij v vseh zavarovalnih vrstah, tudi v tistih, za katere znatna nihanja škod niso značilna in zato je cilj ZZavar-A odpraviti neustrezne rešitve pri oblikovanju izravnalnih rezervacij. Mišljeno je predvsem prenehanje obveznosti oblikovanja izravnalnih rezervacij v tistih zavarovalnih

vrstah, za katere narava škodnega dogajanja tega ne utemeljuje. V skladu z navedenim, ZZavar-A omeji oblikovanje izravnalnih rezervacij le na tiste zavarovalne vrste, v katerih je možnost nastanka katastrofalnih škod kot posledica npr. naravnih in drugih nesreč ter neugodnih gospodarskih gibanj. Z omejitvijo obveznosti oblikovanja izravnalnih rezervacij na 12 zavarovalnih vrst, se je slovenski zakon približal ureditvi v skladu z mednarodnimi in evropskimi določili.

Evropska zakonodaja predpisuje obvezo oblikovanja izravnalnih rezervacij le za zavarovalno vrsto kreditnih zavarovanj, posamezne države pa potem samostojno predpišejo dodatne zavarovalne vrste, v katerih je potrebno oblikovanje izravnalnih rezervacij. VB in Francija sta v svojih zakonih dodatno dopisali, da je oblikovanje izravnalnih rezervacij potrebno v tistih zavarovalnih vrstah, kjer je možnost nastanka katastrofalnih škod. Tako v Franciji zavarovalnice oblikujejo izravnalne rezervacije za kreditna zavarovanja (po načelih smernic EU) ter po svoji zakonodaji v zavarovanjih, ki krijejo vremenske nevarnosti, jedrske nevarnosti, nevarnosti povezane z letali ter nevarnosti onesnaževanja. VB oblikuje izravnalne rezervacije npr. v zavarovalni skupini premoženjskih zavarovanj (požar, elementarne nesreče, druga škodna zavarovanja), zavarovanju tirnih vozil, zavarovanju zrakoplovov in plovil, zavarovanju jedrske nevarnosti, itd. (Kolar, 2002). Podrobneje bo oblikovanje izravnalnih rezervacij v izbranih evropskih državah prikazano v točki 3.5.3.

V Nemčiji zavarovalnice oblikujejo izravnalne rezervacije v vsaki zavarovalni skupini, če so izpolnjeni naslednji, v zakonu predpisani pogoji (Bohar, 1999, str. 31-35):

- standardni odklon deleža škod od povprečnega deleža škod znaša vsaj 5 odstotnih točk,
- vsota deleža škod in deleža stroškov vsaj enkrat v opazovanem obdobju prekorači 100%,
- prihodki od premije (povprečje zadnjih treh poslovnih let) presegajo določen znesek.

ZZavar-A je nastal po vzoru nemške zakonodaje in tako na podoben način predpisuje obveznost oblikovanja izravnalnih rezervacij v zavarovalnih vrstah, ki izpolnjujejo določene pogoje. Razlika med ZZavar-A in nemško zakonodajo je v tem, da ZZavar-A natančno določa 12 zavarovalnih vrst, ki so obvezne za oblikovanje izravnalnih rezervacij, dodatno pa morajo biti potem izpolnjeni tudi v zakonu določeni pogoji (npr. standardni odklon deleža škod, povprečna letna premija,...). Natančna interpretacija ZZavar-A v primerjavi z 118. členom ZZavar je predstavljena v točki 3.5.2.2.

3.5.2.2. Spremembe v oblikovanju izravnalnih rezervacij (ZZavar in ZZavar-A)

V sami opredelitvi izravnalnih rezervacij se zakona (118. člen ZZavar in ZZavar-A) ne razlikujeta in sicer določata, da se izravnalne rezervacije oblikujejo na podlagi deleža škod, za katerega dejanske obveznosti zavarovalnice na podlagi zavarovalnih primerov, ki so nastopili v obračunskem obdobju presegajo ocenjene obveznosti zavarovalnice, ki so bile podlaga za določitev zavarovalne premije. Te rezervacije se oblikujejo na podlagi odstopanja deleža škod v tekočem obdobju od povprečnega deleža škod v opazovanem obdobju (časovna izravnava neenakomernega škodnega dogajanja). Zavarovalnica mora oblikovati izravnalne rezervacije

v tistih zavarovalnih vrstah, kjer so na podlagi statističnih podatkov ugotovljena znatna nihanja škod, ki niso izravnana z zavarovalno premijo posameznega leta ali pozavarovanjem. ZZavar-A v prvem odstavku 1. člena dodatno k navedenemu določa, da zavarovalnica oblikuje izravnalne rezervacije v 12 zavarovalnih vrstah, v katerih lahko pride do:

- katastrofalnih škod kot posledica naravnih nesreč (zavarovanje požara in elementarnih nesreč, druga škodna zavarovanja),
- velikih škod zaradi nesreč (zavarovanje tirnih vozil, letalsko zavarovanje, zavarovanje plovil, zavarovanje prevoza blaga, zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov, zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil, splošno zavarovanje odgovornosti) in
- neugodnih gospodarskih gibanj (kreditno zavarovanje, kavcijsko zavarovanje, zavarovanje raznih finančnih izgub).

V zavarovalnih vrstah, za katere po ZZavar-A ni potrebno oblikovati izravnalnih rezervacij npr. pri nezgodnem zavarovanju, zavarovanju kopenskih motornih vozil in zavarovanju odgovornosti pri uporabi motornih vozil se ne pojavljajo katastrofalne škode, kajti škodno dogajanje v omenjenih zavarovalnih vrstah je homogeno.

Dodatno dikcijo za oblikovanje izravnalnih rezervacij podaja četrti odstavek ZZavar-A in sicer zavarovalnica mora oblikovati izravnalne rezervacije v posamezni od 12 določenih zavarovalnih vrst, če:

- znaša standardni odklon deleža škod od povprečnega deleža škod v opazovanem obdobju vsaj 5 odstotnih točk in
- vsaj enkrat v opazovanem obdobju delež škod povečan za povprečni delež stroškov, prekorači 100 odstotkov in
- je obračunana povprečna čista letna premija v zadnjih treh letih (za kreditna zavarovanja v zadnjih petih letih), vključno s tekočim obračunskim letom, preseže 50.000.000 SIT ali 4% skupne premije premoženjskih zavarovanj. Navedeno določilo je novo glede na ZZavar (narejeno je po vzoru nemške zakonodaje).

Zakon postavlja glede opazovanega obdobja spodnjo omejitev – obdobje najmanj desetih let pred letom, za katerega se izračunavajo izravnalne rezervacije, navzgor omejitev ni, je pa v obrazcu IZR-1 predvidenih največ 20 let. Težava je v tem, da ni ustreznih podatkov niti za zadnjih 10 let, saj so bili le-ti zbrani po stari razvrstitvi zavarovalnih vrst. Šesti in sedmi odstavek ZZavar-A nekoliko popravljata vsebinske opredelitve (upoštevanje čistih odškodnin in premij) izračuna ⁷deleža škod in ⁸deleža stroškov iz ZZavar.

---

⁷ Delež škod za posamezno leto se izračuna kot razmerje med odhodki za škode za posamezno zavarovalno vrsto (upoštevajo se čiste obračunane odškodnine povečane za cenilne stroške, spremembe čistih obračunanih škodnih rezervacij in pripadajoče obresti) in čistimi prihodki od premij za posamezno zavarovalno vrsto.

⁸ Delež stroškov za posamezno leto se izračuna kot razmerje med čistimi obratovalnimi stroški in čistimi prihodki od zavarovalnih premij.

Zakon predpisuje zgornjo mejo obveznosti oblikovanja izravnalnih rezervacij pri kreditnih zavarovanjih in zavarovanjih posevkov in plodov proti toči in pozebi na šestkratnik standardnega odklona deleža škod v opazovanem obdobju pomnoženo z lastnim deležem obračunane zavarovalne premije za tekoče leto. Pri vseh drugih zavarovanjih 8. člen ZZavar-A določa štirikratnik. Glede na izkušnje se ve, da so kreditna zavarovanja, v zadnjem času pa predvsem določena kmetijska zavarovanja (npr. zavarovanje plodov in posevkov proti toči), najbolj izpostavljena znatnim nihanjem in temu primerno se za določitev zgornje meje upošteva šestkratnik. V omenjenem členu ZZavar-A je tudi specifično navedeno, da mora zavarovalnica za posamezno leto izračunati delež stroškov in škod za omenjeno zavarovanje ločeno od preostalih zavarovanj v zavarovalni vrsti druga škodna zavarovanja.

Zelo pomembna določila za oblikovanje izravnalnih rezervacij podajajo deveti, deseti in enajsti člen ZZavar-A. Določen je konstanten prirast izravnalnih rezervacij - vsakoletno povečanje za 3,5% zgornje meje neodvisno od deleža škod, vse dokler izravnalne rezervacije ne dosežejo zgornje meje. Zavarovalnica mora dodatno povečati izravnalne rezervacije, če je delež škod v tekočem letu manjši od povprečnega deleža škod v opazovanem obdobju, in sicer tako, da se razlika med obema deležema pomnoži z lastnim deležem obračunane zavarovalne premije za tekoče leto. S tem določilom je ZZavar odpravil hudo pomanjkljivost starega zakona, ki je predvideval povečanje izravnalnih rezervacij le za fiksnih 3,5% brez upoštevanja dejstva, da bi se te rezervacije morale polniti tudi v letih, ko so škodni deleži ugodnejši od povprečnih in s tem zagotoviti zadostno polnost izravnalnih rezervacij (enako pritekanje in odtekanje le-teh). ZZavar-A je postavil še dodatno omejitev, da povečanje v posamezni zavarovalni vrsti ne sme presegati 75% razlike med čistimi prihodki od premij in odhodki za škode. Zavarovalnica mora zmanjšati izravnalne rezervacije, če je delež škod v tekočem letu večji od povprečnega deleža škod v opazovanem obdobju in sicer se razlika med deležema pomnoži z lastnim deležem obračunane zavarovalne premije za tekoče leto, pri čemer stanje rezervacij ne sme postati negativno.

ZZavar-A v zadnjem odstavku določa, da lahko zavarovalnica oblikuje izravnalne rezervacije v višini, ki presegajo v zakonu določeno zgornjo mejo. Že sedaj oblikovani presežki se takoj upoštevajo v izračunu kapitalske ustreznosti zavarovalnic, ne gredo pa v osnovo za obračun davka od dobička. Presežki izravnalnih rezervacij, ki jih bodo oblikovale zavarovalnice v prihodnje bodo tudi osnova za obračun davka od dobička. Za izravnalne rezervacije pri zavarovalnih vrstah, kjer te več niso potrebne nalaga zakon, da jih je potrebno razgraditi v prihodnjih petih letih.

3.5.3. Izravnalne rezervacije po evropski zakonodaji

Izravnalne rezervacije v evropski zakonodaji določajo posamezne Smernice EU sprejete v različnih letih in naknadno amandmirane. 18. člen Smernice o uskladitvi zakonov in predpisov, ki urejajo premoženjsko zavarovanje (CD 92/49/EEC), navaja, da so izravnalne rezervacije namenjene časovni izravnavi neenakomernega škodnega dogajanja. Zavarovalnica lahko oblikuje izravnalne rezervacije v tistih zavarovalnih vrstah, kjer so na podlagi

statističnih podatkov ugotovljena znatna nihanja škod, ki niso izravnana s premijo posameznega leta oziroma pozavarovanjem.

Smernica o kreditnem in kavcijskem zavarovanju (CD 87/343/EEC) obvezuje zavarovalnice k oblikovanju izravnalnih rezervacij le v kreditnih zavarovanjih, pri katerih prihaja do znatnega nihanja v škodnem dogajanju. Izjema pri oblikovanju izravnalnih rezervacij je dovoljena zavarovalnicam, katerih premije iz kreditnih zavarovanj so v posameznem letu manjše od 4% celotnih premij in manjše od 2,5 mio ECU. V aneksu k omenjeni smernici so navedene tudi štiri možne metode za izračun izravnalnih rezervacij. Metode se med razlikujejo predvsem v naslednjem:

- ali je določeno minimalno oz. maksimalno možno oblikovanje rezervacij,
- kako se določi obseg izravnalnih rezervacij - v odvisnosti od standardnega odklona/ velikost premije,
- kako povečati oz. zmanjšati izravnalne rezervacije,
- dolžina upoštevanega obdobja.

Posamezne države članice EU potem v svoji lastni zakonodaji dodatno določajo, v katerih zavarovalnih vrstah je oblikovanje izravnalnih rezervacij obvezno.

Pri sprejemanju ZZavar-A so se oblikovala različna mnenja glede upoštevanja izravnalnih rezervacij v kapitalski ustreznosti in ZZavar-A sedaj omogoča, da se presežne rezervacije (nad zakonsko obveznimi) upoštevajo v izračunu kapitalske ustreznosti. Kako je omenjeno urejeno v EU kaže 15a člen Smernice CD 87/343/EEC. Omenjeni člen izrecno zahteva, da se zakonsko zahtevane izravnalne rezervacije ne smejo upoštevati pri izračunu kapitalske ustreznosti, medtem ko so prostovoljno oblikovane lahko vključene v izračun kapitalske ustreznosti. Pri navedenem se sedaj poraja še vprašanje davčnega obravnavanja presežnih rezervacij. Tudi na tem področju države članice EU niso harmonizirane. Tabela 8 prikazuje zakonske določbe za oblikovanje tovrstnih rezervacij in njihovo davčno obravnavanje v posameznih evropskih državah.

Tabela 8: Zakonska opredelitev oblikovanja izravnalnih rezervacij in davčno obravnavanje le-teh v izbranih evropskih državah

Država	Izravnalne rezervacije	Davčno obravnavanje
AVSTRIJA	Izračunane morajo biti v skladu s formulo nadzornega organa (upošteva se standardni odklon za zadnjih 15 let), posebne se oblikujejo za jedrske in farmacevtske škode.	Do določene višine zmanjšujejo davčno osnovo.
FRANCIJA	Oblikujejo se za vse škode, ki so posledica naravnih nesreč, zavarovanja odgovornosti onesnaženja okolja, za jedrsko škodo, za vesoljske rizike, kreditna in kavcijska zavarovanja.	Neobdavčene do max. 75% razlike med čistimi prihodki od premij in odhodki za škode v obračunskem letu.
ITALIJA	Posebni predpisi določajo, v katerih vrstah je oblikovanje dovoljeno, v kolikor predpis ne obstaja, je dovoljeno oblikovati proste dodatne rezervacije, ki morajo biti utemeljene v prilogi finančnim izkazom. Izravnalne rezervacije se oblikujejo npr. za: potres, vulkanske izbruhe.	Zmanjšujejo davčno osnovo. Ko je dosežena zgornja meja, se obdavčijo.
NEMČIJA	Rezervacije se oblikujejo za vse vrste premoženjskih zavarovanj, ki izpolnjujejo 3 pogoje (navedeni v točki 3.5.2.1.), opazovano obdobje je 15 let, za točo 30 let. Zgornja meja za zavarovanje proti toči je 4,5-kratnik in za kreditno in kavcijsko zavarovanje 6-kratnik standardnega odklona deležev škod v opazovanem obdobju od povprečnega deleža škod.	Neobdavčene do 3,5% zgornje meje, če v letu nastopi previsok delež, se le-te zmanjšajo in ta del je normalno obdavčen.
VELIKA BRITANIJA	Oblikovanje je predpisano za določene vrste premoženjskih zavarovanj, predpisane so tudi metode in sicer ločeno za kreditna in ostala zavarovanja.	Oblikovanje rezervacij zmanjšuje davčno osnovo, zmanjšanje le-teh je obdavčeno.

Vir: Kolar, 2002.

Kot je prikazano v tabeli 8, evropske države glede oblikovanja izravnalnih rezervacij niso harmonizirane, saj lahko ugotovimo, da so, razen za kreditna zavarovanja, za ostale zavarovalne vrste določila posamezne države različna. Vse prikazane države zahtevajo bodisi z zakonom obvezno oblikovanje izravnalnih rezervacij za določene vrste premoženjskih zavarovanj in/ali dovoljujejo hkrati tudi prostovoljno oblikovanje dodatnih rezervacij. Na področju davčnega obravnavanja tovrstnih rezervacij lahko ugotovimo, da se izbrane države zavedajo pomena neobdavčenja obveznega oblikovanja rezervacij kot tudi prostovoljnega oblikovanja rezervacij za solventnost (varnost zavarovancev) in večjo konkurenčnost zavarovalnic.

Zaključki Zveze evropskih zavarovalniških združenj (Comite Europeen des Assurances – CEA) navajajo, da izravnalne rezervacije nedvomno izboljšujejo solventnost zavarovalnic, v kolikor omogočajo izravnavo škod v času (v letih brez škod oblikovane, se potem porabijo za

izplačilo škod v »slabših« letih. Bodoča evropska zakonodaja bo po vsej verjetnosti spodbudila oblikovanje izravnalnih rezervacij še posebej s ciljem izboljšanja solventnosti zavarovalnic (Kolar, 2002).

3.6. Druge zavarovalno-tehnične rezervacije

119. člen ZZavar opredeljuje kdaj zavarovalnica oblikuje druge zavarovalno-tehnične rezervacije. Le-te oblikuje zavarovalnica glede na predvidene bodoče obveznosti in tveganja velikih škod, ki izhajajo npr. iz zavarovanja odgovornosti za jedrsko škodo, proizvajalčeve odgovornosti za farmacevtske izdelke, potresa, poplave in druge obveznosti ter tveganja v zvezi s katerimi ne oblikuje posameznih rezervacij iz drugih vrst rezervacij.

SKLEP

Zavarovalnice so pomemben del celotnega finančnega sistema. Njihov smoter je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarske nevarnosti in za prevzem nevarnosti zavarovalnica dobi premijo. Njena obveznost (izplačilo odškodnine) do zavarovalca nastane ob nastanku v pogodbi določenega dogodka. Zavarovalništvo je pomemben del celotnega finančnega sistema, zato je zelo pomembno, da zavarovalnica posluje varno in zanesljivo. Na to področje se vključuje tudi država, in sicer z zakoni in drugimi podzakonskimi določili.

Varno poslovanje lahko zavarovalnice dosežejo le z ustreznim (zavestnim) obvladovanjem tveganj in ena izmed postavk, skozi katere zavarovalnice obvladujejo tveganja, so tudi zavarovalno-tehnične rezervacije. Zakon o zavarovalništvu zavarovalnicam nalaga oblikovanje naslednjih zavarovalno-tehničnih rezervacij: prenosne premije, rezervacije za bonuse, popuste in storno, škodne rezervacije, matematične rezervacije, izravnalne rezervacije in druge zavarovalno-tehnične rezervacije.

Običajno se poslovno in zavarovalno leto ne ujemata, zato mora zavarovalnica del premije izločiti in jo rezervirati za kritje škod in drugih stroškov, ki bodo nastali po koncu poslovnega leta in do izteka kritja po polici. Opisano oblikovanje imenujemo prenosna premija.

Zavarovalnice oblikujejo tudi rezervacije za bonuse, popuste in storno. Tovrstne rezervacije se oblikujejo zaradi neizpolnjevanja obveznosti iz zavarovalne pogodb, poslovnega načrta ali drugih določil, ki predvidevajo povračila plačanih premij. Primeri zavarovanj, za katera se oblikujejo tovrstne rezervacije, so strojelomno zavarovanje, zavarovanje avtomobilskega kaska in avtomobilske odgovornosti, nekatera nezgodna zavarovanja.

Sredstva namenjena izplačilu odškodnin za že nastale škode, za katere pa odškodnine še niso izplačane, v zavarovalništvu imenujemo škodne rezervacije. Škodne rezervacije se določijo glede na prijavljene škode, približno se ocenijo zneski, s katerimi bodo škode nadomeščene. Poseben pomen morajo zavarovalnice pripisovati predvsem škodam, ki so že nastale, vendar še niso prijavljene ali pa še niso prijavljene popolno (pri nekaterih škodah se izkaže, da so bile obveznosti ocenjene prenizko, npr. zaradi dolgih postopkov na sodišču, novih posledic...).

Veliko sprememb glede na veljavne slovenske zavarovalniške zakone so doživele predvsem matematične in izravnalne rezervacije. Matematične rezervacije morajo oblikovati zavarovalnice, ki sklepajo življenjska oz. nezgodna ali zdravstvena zavarovanja, za katere se uporabljajo podobne verjetnostne tabele in izračuni kot za življenjska zavarovanja. Zavarovalnica mora že v času vplačevanja premij oblikovati ustrezne rezervacije in njihovo premoženje tudi čimbolj donosno nalagati. Prikazano je, da slovenske zavarovalnice sredstva kritnega premoženja in kritnega sklada nalagajo predvsem varno in relativno manj donosno (prevladujejo naložbe v bančne depozite in državne vrednostne papirje).

Izravnalne rezervacije se oblikujejo za premoženjska zavarovanja, namenjene so časovni izravnavi med obračunskim in dejanskim škodnim potekom. Zavarovalnice morajo v letih, ki so škodno ugodni, rezervirati določen del sredstev za leta z neugodnim škodnim dogajanjem. Brez ustreznih izravnalnih rezervacij bi bile zavarovalnice prisiljene živeti iz dneva v dan in s tekočo premijo pokrivati tekoče škode. V navedenem primeru bi bile premije v naslednjem letu zelo odvisne od škodnega dogajanja v preteklem.

V letu 2002 je bil sprejet ZZavar-A, ki določa, da morajo zavarovalnice oblikovati izravnalne rezervacije v vseh zavarovalnih vrstah, za katere je na podlagi statističnega opazovanja to obvezno. Zakon je narejen v skladu z določili evropskih smernic in po vzoru nemške zakonodaje ter obvezuje zavarovalnice k oblikovanju izravnalnih rezervacij v 12 zavarovalnih vrstah, za katere se smatra, da v njih lahko nastanejo katastrofalne, masovne škode. Po mnenju zavarovalne stroke je zakon ustrezen in usklajen z določili evropskih smernic.

LITERATURA

1. Bijelić Mile: Zavarovanje in pozavarovanje. Ljubljana: Slovenica, zavarovalniška hiša d.d., 1998. 343 str.
2. Bizjak Marjeta: Rezervacije v zavarovalnicah. Diplomsko delo. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 2001. 45 str.
3. Bohar Petra: Zavarovalnotehnične rezervacije s poudarkom na izravnalnih rezervacijah. Diplomsko delo. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 1999. 54 str.
4. Boncelj Jože: Zavarovalna ekonomika. Maribor: Založba obzorja, 1983. 351 str.
5. Dimovski Vlado, Volarič Jasmina: Trg zavarovanj v Sloveniji (2). Bančni vestnik, Ljubljana, 49 (2000), 9, str. 14-19.
6. Dvoršak Bugarija Jana: Aktualna vloga zavarovalnic na domačem finančnem trgu. 7. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož 1. in 2. junij 2000. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2000, str. 127-138.
7. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju. III. knjiga. Ljubljana: Pozavarovalnica Sava, Zavarovalnica Triglav, 1995. 416 str.
8. Gorišek Jurij: Ugotovitve ocenjevalcev mednarodnega denarnega sklada (IMF) in skupine nadzornikov komisije EU o usklajenosti slovenskega zavarovalnega trga in zakonodaje z baselskimi zavarovalnimi načeli IAIS ter direktivami EU. 9. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož 30. in 31. maj 2002. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2002, str. 11-21.
9. Hart D.G., Buchanan R.A., Howe B.A.: The actuarial practise of general insurance. Sydney: Institute of Actuaries of Australia, 1996. 592 str.
10. Hartman Rasto: Vloga državne ureditve zavarovalništva. 9. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož 30. in 31. maj 2002. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2002, str. 23-35.
11. Ivanjko Šime, et al.: ABC zavarovalništva s praktičnimi primeri. Založba Kapital – Neto d.o.o., 1999, 103 str.
12. Inkret Primož: Poslovanje zavarovalnic v letu 2001. Kapital, Ljubljana, 9, 2000, str. 48-53.
13. Kocič Andrej: Zavarovalniški trg: Slovenija in Evropska unija. Bančni vestnik, Ljubljana, 2000(49), 4, str. 14-18.
14. Kranjec Samo: Aktuarji so notranji revizorji. Finance, Ljubljana, 81 (29.4.2002), str. 24.
15. Medved Darko: Tehnične rezervacije in računovodske rešitve v zavarovalnicah. Revizor, Ljubljana, 11 (2000), 11, str. 11-39.
16. Pavliha Marko: Zavarovalno pravo. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2000. 371 str.
17. Pavliha Marko: Zbirka slovenskih zavarovalnih predpisov. Ljubljana: Pozavarovalnica Sava, 1996. 431 str.
18. Pucelj Rudolf: Zavarovanje v poslovni praksi. II. izdaja, Ljubljana, Samozaložba, 1990. 196 str.
19. Pucelj Rudolf: Državni nadzor zavarovalne družbe in kratek pregled sodne zavarovalne prakse. I. izdaja, Ljubljana, Samozaložba, 1992. 78 str.

20. Ribnikar Ivan: Monetarna ekonomija I (Denar, finančne institucije in denarna politika). Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 380 str.
21. Škof Gabrijel: Obvladovanje tveganj po zakonu o zavarovalništvu s poudarkom na izravnalnih rezervacijah. Glasilo Obzornik, Ljubljana, 24 (2001), 1-2, str. 11-12.
22. Škof Gabrijel: Obvladovanje tveganj po zakonu o zavarovalništvu s poudarkom na izravnalnih rezervacijah. Glasilo Obzornik, Ljubljana, 24 (2001), 4, str. 8-9.
23. Škof Gabrijel: Obvladovanje tveganj po zakonu o zavarovalništvu s poudarkom na izravnalnih rezervacijah. Glasilo Obzornik, Ljubljana, 24 (2001), 5, str.12.
24. Štiblar Franjo: Lastniška struktura zavarovalnic: vzroki in posledice, 9. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož 30. in 31. maj 2002. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2002, str. 37-83.
25. Wit G.W.: Loss reserving methods. Research Department Nationale – Nederlanden N.V., 1981, 114 str.

VIRI

1. Council Directive 73/239/EEC of 24 July 1973 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking-up and pursuit of business of direct insurance other than life assurance [URL: http://europa.eu.int/eur-lex/en/lif/dat/1973/en_373L0239.html], 12.2.2002.
2. Council Directive (87/343/EEC of 22 June 1987 amending, as regards credit insurance and suretyship insurance, First Directive 73/239/EEC on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking-up and pursuit of business of direct insurance other than life assurance [URL: http://europa.eu.int/eur-lex/en/lif/dat/1987/en_387L0343.html], 12.2.2002.
3. Council Directive 92/49/EEC of 18 June 1992 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to direct insurance other than life assurance and amending Directive 73/239/EEC and 88/357/EEC (third - non life insurance Directive) [URL: http://europa.eu.int/eur-lex/en/lif/dat/1992/en_392L0049.html], 12.2.2002.
4. Kolar Milojka: Izravnalne rezervacije in rezervacije podobne izravnalnim rezervacijam. Neobjavljen članek (gradivo za 9. dneve slovenskega zavarovalništva).
5. Letna poročila Zavarovalnice Triglav za leta 1997 – 2001.
6. Letno poročilo. Ljubljana: Banka Slovenije, 2001. str. 55-57.
7. Poročilo o stanju na področju zavarovalništva v letu 2001 in Poročilo o delu Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2001 – EPA 576-III. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije: Ljubljana, 29.7.2002 (28), št. 77, str. 9-44.
8. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zavarovalništvu (ZZavarar-A) - hitri postopek-EPA 415-III. Poročevalec državnega zbora Republike Slovenije: Ljubljana, 24.1.2002 (28), št. 7, str. 3-10.
9. Sklep o podrobnejši vsebini poročila pooblaščenega aktuarja (Uradni list RS, št. 3/2001).
10. Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno - tehničnih rezervacij (Uradni list RS, št. 3/2001).

11. Sklepi Odbora za zavarovalne podlage Zavarovalnice Triglav, d.d., o pogojih za obračun bonusov na obračunano zavarovalno premijo za zavarovanje v letu 2000. Ljubljana: Zavarovalnica Triglav, 2001. 1 str.
12. Slovenski računovodski standard 32 (2002): Računovodske rešitve v zavarovalnicah. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2001. 21 str.
13. Slovensko aktuasko društvo. [URL: <http://www.aktuarji.com>], 15.1.2003.
14. Statistični zavarovalniški bilten 2002. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2002. 64 str.
15. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zavarovalništvu (ZZavar-A) (Uradni list RS, št.11/2002).
16. Zakon o zavarovalnicah (Uradni list RS, št. 64/1994).
17. Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) (Uradni list RS, št. 13/2000).
18. Zavarovalni statistični standard 1: Rezervacije za prenosne premije. Ljubljana: Urad RS za zavarovalni nadzor, 1995. 8 str.
19. Zavarovalni statistični standard 2: Škodne rezervacije. Ljubljana: Urad RS za zavarovalni nadzor, 1995. 6 str.
20. Zavarovalni statistični standard 3: Rezervacije za bonuse in popuste. Ljubljana: Urad RS za zavarovalni nadzor, 1995. 5 str.

PRILOGE

PRILOGA 1: Seznam podzakonskih aktov k Zakonu o zavarovalništvu (ZZavar).

1. Sklep o načinu obveščanja kvalificiranega imetnika o nameri odtujitve delnic (Ur. l. RS, št. 118/00).
2. Sklep o podrobnejših pravilih za izračun minimalnega kapitala zavarovalnic (Ur. l. RS, št. 3/01 in 68/01).
3. Sklep o načinu in obsegu upoštevanja posamičnih postavk, podrobnejših lastnostih in vrstah postavk ter lastnostih podrejenih dolžniških instrumentov, ki se upoštevajo pri izračunu kapitala in kapitalske ustreznosti zavarovalnice (Ur. l. RS, št. 3/01, 68/01 in 22/02).
4. Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij (Ur. l. RS, št. 3/01 in 69/01).
5. Sklep o vrstah in lastnostih kritnega premoženja in premoženja kritnega sklada ter pravilih za razpršitev in omejitev naložb kritnega premoženja in premoženja kritnega sklada ter načinu in rokih poročanja (Ur. l. RS, št. 122/00).
6. Sklep o podrobnejšem načinu vrednotenja knjigovodskih postavk in sestavljanju računovodskih izkazov (Ur. l. RS, št. 118/00 in 68/01).
7. Sklep o načinu izračuna količnikov likvidnosti sredstev in najmanjšem obsegu likvidnosti, ki ga mora zagotavljati zavarovalnica (Ur. l. RS, št. 118/00).
8. Sklep o nadzoru nad zavarovalno skupino (Ur. l. RS, št. 6/01).
9. Sklep o podrobnejši vsebini poročila pooblaščenega aktuarja (Ur. l. RS, št. 3/01).
10. Sklep o podrobnejši obliki najmanjšem obsegu ter vsebini revizijskega pregleda in revizorjevega poročila (Ur. l. RS, št. 6/01 in 108/01).
11. Sklep o podrobnejši vsebini povzetka revidiranega letnega poročila (Ur. l. RS, št. 9/01).
12. Sklep o podrobnejših pogojih za pridobitev in preizkus strokovnih znanj, potrebnih za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja (Ur. l. RS, št. 6/01).
13. Sklep o registrih zavarovalnih zastopnikov in posrednikov ter zavarovalnih zastopniških in posredniških družb (Ur. l. RS, št. 9/01).
14. Sklep o pogojih za pridobitev in preizkus strokovnih znanj, potrebnih za opravljanje nalog pooblaščenega aktuarja (Ur. l. RS, št. 115/00).
15. Sklep o kontnem okviru zavarovalnice (Ur. l. RS, št. 122/00).
16. Sklep o vsebini poročil in obvestil iz 176. in 239. člena Zakona o zavarovalništvu ter načinu in rokih poročanja (Ur. l. RS, št. 122/00 in 108/01).
17. Sklep o letnem poročilu zavarovalnic (Ur. l. RS, št. 8/01).
18. Sklep o predpisanih usmeritvah za izračun lastnih deležev zavarovalnice v tabelah maksimalnega kritja in določanje največje verjetne škode (Ur. l. RS, št. 9/01).
19. Sklep o pošiljanju zavarovalno-statističnih podatkov (Ur. l. RS, št. 9/01 in 8/02).
20. Tarifa o taksah in nadomestilih (Ur. l. RS, št. 8/01).

PRILOGA 2: Mnenje pooblaščenega aktuarja k letnemu poročilu za dolgoročna zavarovanja (Sklep o podrobnejši vsebini poročila pooblaščenega aktuarja, 2001).

Aktuarsko sem preveril/a stanje zavarovalno-tehničnih rezervacij zavarovalnice _____ na dan 31. decembra 20___. Aktuarsko preverjanje sem opravil/a v skladu z določili sklepa o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij (Uradni list RS, št. 3/01) in sklepa o vrstah in lastnostih kritnega premoženja in premoženja kritnega sklada ter pravilih za razpršitev in omejitve naložb kritnega premoženja in premoženja kritnega sklada ter načinu in rokih poročanja (Uradni list RS, št. 122/00).

Za stanje zavarovalno-tehničnih rezervacij je odgovorna uprava zavarovalnice. Moja naloga je bila preveriti, ali zavarovalnica vodi primerne evidence za namene vrednotenja obveznosti iz dolgoročnih zavarovanj. Izraziti mnenje o zadostnosti teh rezervacij glede na dolgoročne obveznosti zavarovalnice, ki izhajajo iz zavarovalnih pogodb ali v povezavi z njimi, vključno z vsemi povečanji zaradi razporeditve dobička v času trajanja zavarovalnih pogodb na podlagi pregleda finančnega stanja dolgoročnih zavarovanj, na dan vrednotenja. Za nove vrste zavarovalnih pogodb, ki jih je zavarovalnica začela sklepati pred letom, potrditi, ali premije in prihodki iz teh pogodb zadoščajo glede na razumna aktuarska pričakovanja, ob upoštevanju drugih finančnih virov zavarovalnice, ki so na voljo v ta namen, da bo družba lahko izpolnila svoje obveznosti iz teh pogodb, zlasti, da bo lahko oblikovala zadostne matematične rezervacije. Moja naloga je bila ugotoviti tudi višino minimalnega kapitala zavarovalnice za potrebe dolgoročnih zavarovanj in vpliv predlagane delitve dobička na višino minimalnega kapitala, kakor tudi izpolnjevanje kapitalske ustreznosti zavarovalnice. Prepričan/a sem, da je moje aktuarsko preverjanje primerna podlaga za izdajo mnenja pooblaščenega aktuarja.

Po mojem mnenju sta višina premij, ki jih je zavarovalnica obračunala v obračunskem letu 20__, in višina oblikovanih zavarovalno-tehniških rezervacij za dolgoročne obveznosti zavarovalnice na dan 31.12.20__ primerni, da zagotavljata trajno izpolnjevanje vseh obveznosti zavarovalnice iz dolgoročnih zavarovalnih pogodb.

POOBLAŠČENI AKTUAR

Datum:

Naslov:

PRILOGA 3: Dosežena zavarovalna premija po zavarovalnih vrstah premoženjskih zavarovanj, razen zdravstvenih zavarovanj v obdobju 1999 – 2001 s pripadajočimi indeksi rasti v opazovanem obdobju.

Zavarovalna vrsta	Leto 1999		Leto 2000		Leto 2001		Indeks	
	Vrednost v mio SIT	%	Vrednost v mio SIT	%	Vrednost v mio SIT	%	00/99	01/00
Nezgodna zavarovanja	13.172	13,7	14.708	13,9	16.853	13,7	112	115
Kasko zavarovanje cest. vozil	19.500	20,3	19.585	18,5	22.078	18,0	100	113
Kasko zavarovanje. tirnih. vozil	559	0,6	609	0,6	716	0,6	109	118
Kasko zav. letal in drugih zračnih plovil	254	0,3	262	0,2	344	0,3	103	131
Zav. pomor. in rečno - jezer. kaska	118	0,1	124	0,1	158	0,1	114	118
Transportna kargo zavarovanje	987	1,0	1.214	1,1	1.416	1,2	123	117
Požarno zavarovanje	10.686	11,1	11.486	10,9	12.498	10,2	107	109
Druga premoženjska zavarovanja	12.287	12,8	13.128	12,4	13.967	11,4	107	106
Zav. odg. lastnikov cestnih vozil	28.178	29,4	34.034	32,2	43.510	35,4	121	128
Zav. odgovornosti v zračnem prometu	115	0,1	141	0,1	150	0,1	123	106
Zav. odgov. ladjarjev in popravlj. ladij	42	0,0	45	0,0	67	0,1	107	149
Druga zavarovanja odgovornosti	3.898	4,1	4.348	4,1	5.006	4,1	112	115
Kreditna zavarovanja	5.642	5,9	5.377	5,1	5.450	4,4	95	101
Kavcijska zavarovanja	36	0,0	61	0,1	106	0,1	169	174
Zav. raznih fin. izgub	338	0,4	391	0,4	532	0,4	116	136
Zav. pravne zaščite	51	0,1	58	0,1	68	0,1	114	114
Zav. nudenja pomoči osebam v težavah	50	0,1	70	0,1	66	0,1	140	94
SKUPAJ	95.913	100	105.651	100	122.983	100	110	116

VIR: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str.17.

PRILOGA 4: Obračunane kosmate premije in tržni deleži zavarovalnic v letu 2001 glede na osnovne oblike zavarovanj.

Zavarovalnica / vrednost v mio SIT oz. v %	Leto 2001							
	Premož. zav.	%	Zdrav. zav.	%	Živ. zav.	%	Skupaj	%
Adriatic, zavarovalna družba, d.d.	10.603	8,6	9.772	16,9	1.550	3,7	21.925	9,8
Zavarovalnica Concordia, d.d.	0	0	0	0	12	0,0	12	0,0
Generali, zavarovalnica, d.d.	1.784	1,5	0	0	1025	2,4	2.809	1,3
Zavarovalnica Maribor, d.d.	20.657	16,8	0	0	9.085	21,4	29.742	13,3
Krekova zavarovalnica, d.d.	525	0,4	0	0	88	0,2	613	0,3
Merkur zavarovalnica, d.d.	875	0,7	3	0,0	4.620	10,9	5.498	2,5
Grawe, zavarovalnica, d.d.	941	0,8	0	0	2.645	6,2	3.586	1,6
Slovenska izvozna družba, d.d.	841	0,7	0	0	0	0,0	841	0,4
Slovenica, zavarovalniška hiša, d.d.	8.597	7,0	198	0,3	1.492	3,5	10.287	4,6
Zavarovalnica Tilia, d.d.	5.463	4,4	0	0	606	1,4	6.069	2,7
Zavarovalnica Triglav, d.d.	72.697	59,1	49	0,1	21.339	50,3	94.085	42,1
SKUPAJ	122.983	100	10.022	17,3	42.462	100	175.467	78,6
Vzajemna zdravstvena zav. d.v.z	0	0	47.878	82,7	0	0	47.878	21,4
VSE SKUPAJ	11.983	100	57.900	100	42.462	100	223.345	100

VIR: Poročevalec državnega zbora RS, 2002a, str. 20.